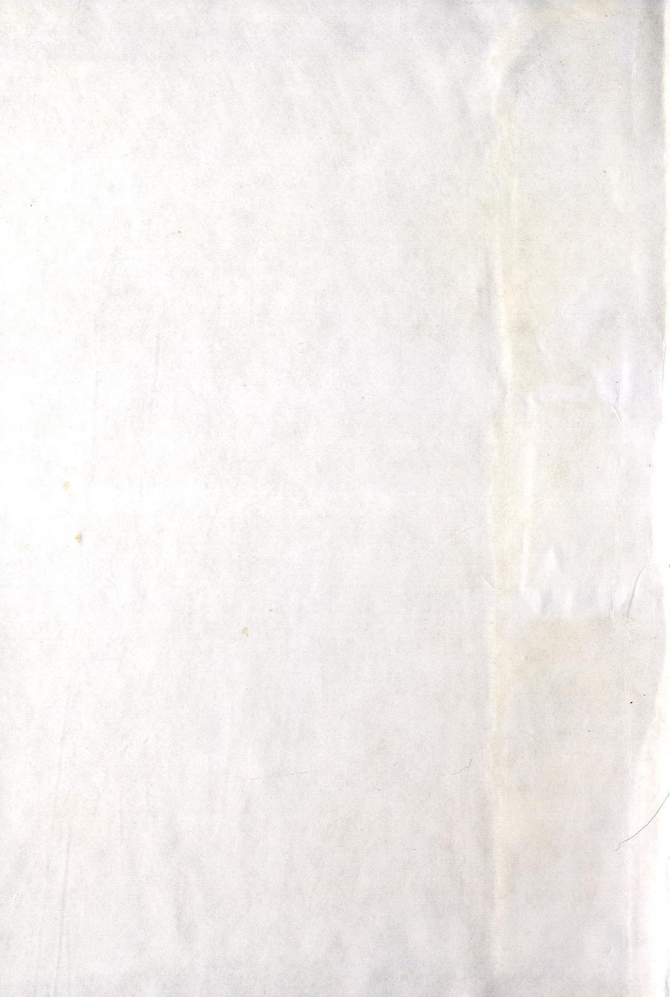

Молоде село:
Підручник для
сільської молоді

500

ПРУЧНИК
ДО
для сільської
МОЛОДІ

Львів. Бібліотека
АН УРСР

В-ДО
БАГЬКІВ
М.Н.А

УСЯ МУДРІСТЬ В КНИЖКАХ

Якщо хочете довідатися, які
книжки читати, пишть до

КНИГАРНІ НАУКОВОГО Т-ВА
ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ,

а книгарня вишле Вам спис
усіх книжок, які вона має
на складі. Як будете писати
до книгарні, покличетея
на „МОЛОДЕ СЕЛО“.

Адресуйте так:

Книгарня Н. Т-ва ім. Шевченка
Л В О В

Ринок ч. 10.

06 10 ~~3000~~

МОЛОДЕ СЕЛО

ПІДРУЧНИК ДЛЯ СІЛЬСЬКОЇ МОЛОДІ

6003

МБ/А

Ціна 40 грошів

25

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

Нак. Львів 46(9)

Львів 1934

НАКЛАДОМ ВИДАВНИЧОЇ КООП. „БАТЬКІВЩИНА“

Львів, вулиця домініканська ч. 11, II. ПОВЕРХ

Редагує колегія:

Дмитро Паліїв, Андрій Пясецький, Олександр Тарнович.

(ДРУГИЙ НАКЛАД)

Ще не вмерла Україна.

Величаво.

М. Вербицький.
П. Чубинський, С. Данилович.

Ще не вмерла Україна і слава її — ля

Ще нам брата молоді у-сміхнеться до-ля.

mf Згинуть наші во-роженьки, як роса на сонці,

Запану-єм і ми брата у своїйсторон — ці,

Ду-шу тіло ми поло-жим за нашу сво-бо — ду,

і покажем що ми брата козацько-го ро-ду!

Національний гімн співається тільки при торжественних народніх святах, обходах та зібраннях. Співаючи усі стають на позір, а чоловіки скидають накриття голови.

Видавнича Кооператива „Батьківщина“ буде постійно видавати такі книжки для української молоді. Будуть вони охоплювати цікаві й важні питання з усіх ділянок знання й виховання, а головно з історії і культури українського народу та з новітнього світознання. Черговою книжечкою буде життєпис (монографія) славного нашого козацького лицаря **ПОЛКОВНИКА ІВАНА БОГУНА**. Кому з української молоді та її прихильників лежить на серці добро і удача цієї справи нехай подасть на адресу: Видавництво „Батьківщина“, Львів, вул. Домініканська 11, II. пов., СВОЮ АДРЕСУ, ПОБАЖАННЯ НА БУДУЧЕ І ЗАМІТКИ ДО ЦЕЇ ПЕРШОЇ КНИЖЕЧКИ.

ВСТУП.

Для вас, молоді українці й українки, що живете по селах, пишемо цю книжечку.

Знайдете в ній доброго товариша, що всюди піде з вами невідступно, чи вийдете в широке педільське поле за роботою, чи на зелені карпатські полонини за чередою, чи в темну волинську діброву за ягодами.

Вона навчить вас, як стати свідомими й корисними громадянами. Вона розкаже вам про красу й багатство землі, та про скарби духа й розуму нашого Народу.

Стануть вам перед очима усі найважливіші наші громадянські справи, побачите ваше місце й обов'язок у спільноті Народу, зрозумієте, яке Його становище й право в світі.

Розкаже ще вам ця книжечка, як живе й працює для батьківщини молодь інших народів.

Вкаже вам, як здобути собі самому освіту та господарське знання, як плекати силу й здоров'я тіла, як вести товариське життя і громадянську діяльність.

Впровадить вона вас у найважливіші політичні й господарські справи всього новітнього світа, пояснить вам цікаві питання з природи й техніки, одним словом: дасть вам короткий погляд на все, щоб створився в ваших умах ваш власний світогляд.

На кінець вкаже вам, як маєте вже тепер по своїм силам працювати для свого Народу.

А треба вам знати, що український Нарід найбільшу свою надію покладає саме на вас, на молоде сільське покоління, бо, як побачите, найбільше українців живе по селах.

Тому то на наших селах тяжить більша відповідальність за долю цілого народу, як у інших народів.

Ви добре уважайте, щоб не завелися на вас ці надії нашого Народу.

Вірним і щирим другом і порадником стане вам у цім важкім ділі наша книжечка. То ж беріть її всюди з собою, читайте собі самі одинцем, або зійдіться гуртком біля ватри на пасовищі, чи на лавчині коло читальні й читайте її на голос та пояснюйте один одному.

А, як написано у ній, так і самі поступайте і другим указуйте. Бо, як будете жити так, як у ній вам кажемо, то життя ваше буде гідне людини та виросте із вас нове міцне і свідоме покоління, гордість Народу Українського.

І. ЯКІ МАЄТЕ БУТИ В ЖИТТЮ?

Ви знаєте, скільки то по наших селах живе таких людей, що насправду не знати, чим вона в своїм життю від звірини відрізняються. От працюють, щоб мати що з'їсти, випити чи закурити, живуть з дня на день, не розуміючи, на що вони на світі, а про нарід свій, про своїх ближніх, чи навіть про власну освіту й гідність, не дбають і не хочуть чути. Вони не знають ніякого громадянського обов'язку в життю, а він це найважливіша прикмета, що відрізняє людину від німиччини.

З давен-давна найкращі з-поміж людей служили вірно великим обов'язкам, великим і добрим задумам, що їх називають з грецька і д е я м и. Було багато між тими людьми таких, що не тільки труд цілого життя віддали тим ідеям, але й на муки і на смерть не вагалися піти, щоб їх не зрадити, не відректися. Зате про них усі народи вдячну пам'ять вічно зберігають і почитають їх, як святих і героїв. Багато таких героїв має й наш Нарід. Про них вам окремо розкажемо, щоб ви могли в сповнюванню ваших обов'язків — ідей з тих людей брати собі приклад.

А тепер вкажемо вам три такі головні обов'язки, що їх через ціле життя треба вам вірно сповняти.

Перший і найважливіший із них то:

Будьте вірні Богу і своєму Народові.

Послухайте, що вам розкажемо про вірність Богові.

Вірність Богові.

Ота природа, що серед неї живете, й ваша душа, що оживлює смертне тіло, що в кожній речі шукає причини й ціли — каже вам велике слово правди про Бога.

Природа всесвіту й природа вашого власного „Я“ каже вам, що є один Бог, що все сотворив і всім кермує — і що той Бог, це найвище добро й ціль кожного чоловіка.

Це ви самі пізнаєте. А Бог доповнив ще отсе ваше природне пізнання — об'явленням Божих прав і навчив їх людей через пророків, а передовсім через свого Сина Ісуса Христа.

Це об'явлення, списане в книгах св. Письма Старого й Нового Завіта й доповнене переданням св. Отців, переходує Христова Церква — і від неї приймає його чоловік уже не самим розумом, але й вірою.

А віра й розум дістають від Бога одного провідника, що їх лучить і провадить у життя. Цей провідник зветься С о в і с т ь.

Голос совісти каже вам, що добре, а що зле. Добро чиніть, а зі злом боріться. Бог дав заповіді, що вказують вам, як маєте поступати супроти Нього, своїх ближніх і себе самих, ті заповіді заховуйте. Будьте чесні не задля людського ока, а задля Бога.

Будьте справедливі й чисті не тільки в ділах, але й у словах і думках, бо Бог усевідучий.

Будьте християни не з імени, але з найглибшого переконання.

Шануйте всі добра, що їх маєте від Бога, особливо честь, народність, рідний обряд і здоровля.

Бог допустить нераз велике зло, не зломіться й пам'ятайте, що перемога над усяким злом залежить від вашої мужности.

Бог нераз схоче вас випробувати; будьте витривалі й майте велику надію.

Бережіть Христової правди не тільки в своєму серці, але і в прилюдному життю — і бороніть її перед усякими ворогами. Пам'ятайте, що ворог Христа — це ворог ваш і вашого Народу.

Любіть своїх братів, як Христос полюбив, що й душу казав покласти за своїх ближніх.

Так поступаючи, будете вірні Богу, а ваше життя буде мати повну вартість.

В 1564 р. схопили турки в полон кн. Дмитра Вишневецького, (прозваного народом Байдою), що заснував Січ Запорозьку. Його повели до Царгороду і там на гострім гаку повісили за ребро на високій вежі. Так висів Байда три дні і три ночі і, хоч обіцували йому бісурмени й життя і волю, коли тільки відречеться своєї віри і народу, він волів вмерти, як стати зрадником.

Тісно сплітається з вірністю Богові:

Вірність Народів.

Нарід — це велике і святе слово. Є він у вас самих. Він живе в душах і крові вашій і батьків ваших і тих, що після вас прийдуть, Він дзвенить у вашому слові і піснях, красується в звичаях і но-

Павло Полуботокъ.

Гетьман Павло Полуботок

де і хто б ви не були, чи убогий пастух на полонині, чи газдівський син, чи наймичка в дворі, чи службовик у кооперативі, то всюди можете в кожній хвилині життя і в кожному вчинку вашім, працювати, відчувати і змагатися спільно з одною великою сім'єю цілого Українського Народу.

То ж на правду варто жити для Народу й не може бути щасливішого і гіднішого людського життя, як у вірній службі для Нього.

Ось послухайте, як уміли зберегати вірність Україні наші предки:

Двісті літ тому московський цар Петро I вкинув до в'язниці нашого Гетьмана Полуботка і казав його брати на муки за те, що він обставав за гнобленим москалями нашим народом. Скатований гетьман у в'язниці тяжко занедужав. Тоді прийшов до нього цар і обіцював йому волю, аби тільки Полуботок йому покоровся. Та гетьман гордо відкинув царську ласку, закликав

ші вашій. Він залятий у землі, яку орете, в полонинах і лугах квітучих та лісах дрімучих. Через Нього говорять до вас із могил давні лицарі наші, що за Нього боролися й умирали, письменники, мистці й поети, що Його в своїх творах звеличували. Через Нього пам'ятатимуть колись про вас ваші діти й нащадки.

Чи ж може бути краща, солодша думка, що

його перед Божий суд за муки й терпіння України та незабаром помер у в'язниці.

А недавно тому, бо в осені 1921 р. підняла була Українська Армія повстанчий зимовий похід проти большевиків, щоб визволити Україну від московського паїздника. Та замала була їх сила і, хоч усі боролися, як герої, мусіли відступати перед червоними ордами. Тоді під містечком Базаром на Волині захопили вороги 359 козаків і старшин. Казали викопати велику могилу і зігнали з усіх сторін селян, дивитися, як большевики карають тих, що боряться за Україну. Скатовані, обдерті козаки йшли гордо й поважно на смерть. На них націлили скоростріли, а один большевицький комісар обіцявав, що хто з козаків покається і відречеться боротьби за Україну, того помилують. Та тоді за усіх них відповів козак Щербак: що вони смерті не бояться, України не відречуться та вірять, що смерть їх пімстить колись Нарід Український. Козаки кликнули „Слава“ і співаючи „Ще не вмерла Україна“... славно згнули.

Другий важний ваш обов'язок:

Помагайте другим!

Давні лицарі, що хоробро боролися за християнську віру та захищали рідні країни від ворогів, мали ще обов'язок помагати сиротам і убогим удовам, хворим та мандрівникам бездомним, усім покривдженим та гнобленим своїм братам і сестрам по нареді. Від них перейняли були цей обов'язок наші пластуни.

І ви в вашім щоденнім життю не минайте нікого, хто потребує помочі, будьте ласкаві й прихильні для всіх слабосилих і нещасних, помагайте їм так, якби ви хотіли, щоб вам колись у потребі помагали. А як треба, то не вагайтеся задля них і життя наразити, так, як це вчинив недавно наш студент Іван Сирота з села Звиняча під Чортковом, що вирятував із горючої хати малу дитину, а сам згинув героїською смертю в полум'ю, чи як ті дві сестри-санітарки Української Армії,

Ніна Крагавицька і Соня Ярошинська, знані з того, що серед граду куль несли допомогу раненим козакам у місті Глухові.

Третій, неменче важний обов'язок:

Повинуйтеся своїм провідникам!

Вже славний Гетьман Мазепа казав колись, що українці:

— незгодою всі пропали
самі себе звоювали. —

Від найдавніших часів, аж до нині, все тільки через незгоду й некарність пропадала наша справа. Колись наші князі воювали між собою, забували про те, що добро цілого народу мусить стояти над особистими справами — і дали можливість ордам зруйнувати державу Володимира Великого. Потім, за козащини нарід не повищувався гетьманам — і в висліді настала на Україні „Велика Руїна“.

А недавно: Було безліч отаманів, які воювали з Москвою на власну руку. Забули вони, що про силу народу рішає єдність і послух. Щоб ви вміли наказувати, мусите спершу навчитися слухати.

Ці три основні обов'язки зможете належно виконати, коли в життю визначатиметесь ось такими прикметами:

Будьте словні!

Раз даного слова не ломіть ніколи, хоч би й вам не раз тяжко було його дотримати!

Беріть собі у цім приклад із римського лицаря Регуля, що ще жив 250 літ перед Христом, і провадив війну з ворогами Риму Картагінцями. Його військо побито, а він сам дістався в полон. Тоді Картагінці вислали його до Риму, намовити своїх земляків до здачі й узяли від нього слово, що він вернеться. Ре-

гуль поїхав до Риму, але замість заохочувати до здачі, заохочував своїх земляків до дальшої боротьби. І хоч знав, що його за те певна смерть чекає, вернув до Картагінців, щоб тільки дотримати даного слова. Його справді там замучено. Зате його слава аж до нині зісталася.

Будьте совісні!

Як зобов'язаетесь щось виконати, виконуйте як найкраще. До кожної праці, чи власної господарської, чи то громадянської, беріться з охотою і запалом і все доведіть її до кінця, хоч би й які вам перешкоди і труднощі довелось побороти. Така праця дасть вам гарні успіхи й велике вдоволення.

Розказують, що коли в 1918 році боролись наші жовніри у Києві то трапилось таке, що трьох із них поставили на стійці (варті) на Дніпровім мості і не було їх ким змінити. Чотири доби вони там стояли на дощі і в холоді, без теплої їди, а повіреного становища не кинули, поки врешті не прийшли їх заступити.

Будьте точні!

Ви найкраще знаєте, кільки то часу тратять усі на селі ізза того, що ніхто нічого з час не робить. Заповіджені які сходи́ни, вистава, чи концерт то звичайно люди довше сходяться і чекають, як радять чи слухають. Не давайте на себе чекати, все приходьте і робіть на час і других пильнуйте, щоб не спізнялися. Подбайте, щоб у читальні та кооперативі висів на виднім місці годинник і жадайте, щоб сходи́ни, вистави чи виклади зачиналися в час.

Як важна точність бачимо з безліч прикладів із історії та щоденного життя. Кажуть, що великий цісар французів Наполеон I. лише тому програв 120 літ тому останню вирішну битву і втратив цісарство, що зі своїм військом прийшов кілька мінут запізно. А в страшних залізничних зударях (катастрофах) рішає про нещастя нераз кілька секунд!

Будьте ощадні!

Не витрачайте марно ні гроша ні часу! Нарікають не раз, що нема звідкіля взяти гроша на книжки, часописи, чи на громадянські цілі. А почисліть лише, кільки то грошей іде на всякі зайві видатки, як н. пр., на всякі „моди“ у дівчат, чи на тютюн у хлопців.

Гарний приклад того, як можна особистою ощадністю стати корисним для цілого народу, дає нам життя недавно помершого голови Рідної Школи Іллі Кокорудза. Він був селянський син і вже в середніх школах так умів працювати й шадити, що не тільки вдержував сам себе, але ще своїм убогим родичам посилав гроші на купівлю землі. Потім ціле життя трудився на різних відвічальних народніх становищах, а кожний запрацьований гріш складав. Врешті вмираючи записав Рідній Школі велике майно вартости 180 тисяч зл. а через те золотими буквами записався у пам'яті Рідного Народу.

Будьте справедливі!

Нарід наш із давен-давна дбав дуже, щоб у громадянськім життю була правда і справедливість, щоб сильні й багаті люди в народі не кривдили слабих і вбогих. Кожний українець, що працює пожиточно для себе і свого Народу, має право користуватися здобутками своєї праці, жити по-людськему й виховувати свої діти на корисних Народозі громадян. Наш Нарід повинен бути немов одна згідна сем'я, без ворогування станів, без тої, як кажуть комуністи, „боротьби клас“, — бо всі стани однаково Народові потрібні; однаково добре служить Народові вчений і робітник, інженір і селянин, священник і купець. Але коли українець бачить, що супроти нього поводяться несправедливо, тоді йому

треба боронитися. Бо не є справедливий той, що покірно зносить несправедливість і наругу.

Розумів це добре вже дев'ятьсот літ тому наш князь Ярослав Мудрий і в своїй книзі законів „Руській Правді“ дав такий мудрий і справедливий порядок нашому Народові, що довгі роки була вона взором правди й справедливості.

Шануйте власну й чужу гідність!

Шануйте старших від вас віком і заслужених, рідноситься по дружньому до товаришів, але також не давайте ніде понизити вашої особистої і національної гідності. Вимагайте, щоб і до вас відносилися чемно, а тим, що вас, чи нарід ваш обиджають, давайте з місця тверду відправу й оминайте їх, як заразу.

Французький подорожник Боплян писав про наших Запорожців таке: у них немає нічого простацького крім одежі. — А наш найбільший давній лицар кн. Святослав Хоробрий виїхав був раз на зустріч пишному грецькому цареві в простій полотняній сорочці, показуючи тим, що людська гідність не в золоті та в пишній одежі, а в особистій вартості та заслугах для народу.

Будьте приятелі людей і звірят!

Старайтесь мати в життю якнайбільше вірних приятелів з поміж свідомих українців.

До звірят відноситься по доброму, не чинить їм болю ні кривди, дбайте, щоб вони працювали для вас без муки. Ви знаєте, що добрий господар не скривдить ні коня, ні скотини, ні овечки, ні пса-сторожа, він усіх їх добре годує й доглядає. Не нищить теж ані в лісі, ані в полі, ні корисної звірини ні деревини, бо без них ліси й поля будуть пусті, сумні й погані.

З давніх часів у гірських провалах Альп, на горі св. Бер-

парда, а від недавня і в диких горах Гімалаях в Азії, живуть монахи, що поселилися там на те, щоб рятувати подорожних заблуканих у снігах. До помочі монахи держать собі великих псів, що самі відшукують завіяних снігом людей, відгребують їх, дають їм харчі з торбин, прив'язаних на хребті та показують дорогу в монастир. Один такий пес, Баррі, врятував у Швейцарії впродовж 12 літ життя сорок людей. Він виходив все сам шукати заблуканих, як тільки зближалася сніговія; раз приніс на хребті одного малого хлопця, якого відгребав з під снігу. В нагороду за те місто Берн казало годувати того пса до смерті. а після смерті поставило йому пам'ятник. — Таких прикладів звірячого розуму й вірності безліч; тому шануйте своїх німих приятелів.

Будьте зрівноважені!

Значить: заки щось зробите, все спокійно та бисто застановіться, що з того вийде. Не дайте над собою ніколи запанувати страхові, чи безрозумному гнівові, спори між собою полагоджуйте по доброму, по товариському, а на обиду відповідайте твердо й рішуче, але спокійно й із надумою.

Полковник Іван Богун

В битві під Берестечком 1651 р. полковник Богун — славний лідар козацький урятував своїм спокоем та розвагою тисячі козацького війська від погрому. Він казав мостити через неперехідні болота греблю з козацьких кожухів і свит. Так випровадив карне військо з небезпеки; решта козаків і

селян, що дали себе схопити збірному страхові — (з грецька „паніка“), — марно загинули та потопилися в болотах.

Будьте позитивні!

Людина живе на світі не сама для себе, як медвідь, але в спільноті з іншими. Така природна спільнота людська: на рід, чи як з французька кажуть: нація. В тій народній спільноті всі є мовби частинкою одного великого тіла — організму, як пчоли у рою. Доки всі працюють спільно і згідно, дотинація здорова й сильна. То ж і ви старайтеся бути в кожному учинку вашим позитивні для загалу, зоруйтесь в цім на наших пластунах, що мали обов'язок кожного дня вчинити добре діло позитивне для загалу. Таким добрим ділом може бути кожний, навіть на вигляд дрібний ваш учинок, наприклад: перечитайте товаришеві добру книжку, на пасовищі чи освідоміть його про український Нарід.

Позитивність для загалу найкраще зображає нам кооперативна праця. Там усі: і ті, що продають і ті, що купують є з собою в народній спілці а зиск іде на добро всіх чи на народні цілі.

Будьте карні!

Якщо колинебудь дістанете від народніх провідників чи від вибраних вами виділів товариств який наказ, то виконайте його безоглядно! Не дайте себе втягнути в партійні сварки і роздори, нарід мусить бути в одності і згоді. Ніколи не поступайте своєвільно — з грецька: анархічно — в громадянських справах, все дбайте, щоби кожний ваш вчинок і слово було в спільноті і карності для добра цілого народу.

Українська бібліотека
на вулиці О.Ф.Шевченка
м. Львів

Львівська бібліотека

Гетьман

**Петро Конашевич Сагайдач-
ний**

До часів Гетьмана Сагайдачного, родом з під Самбора в Галичині, Запорозька Січ не знала ладу і єдності, тому й у світі не мала сили ні пошани. Всі хотіли там старшувати, а мало хто слухати. Сагайдачний завів там тверду карність і послух старшині й це так зміцнило Запорозьке військо, що воно стало могутнє та славне широко на цілїм світі.

Будьте пильні!

Користайте з кожної хвилини, щоб щось доброго зробити, чи чогось позиточного навчитися. Все майте при собі якусь цікаву книжку

й у вільних хвилинах між роботою читайте. До праці в народніх установах і товариствах голосіться завжди самі добровільно, не ждїть, щоб вас просили, чи принукували.

Тарас Шевченко, ще малим сільським хлопцем-пастушком, використовував кожду хвилину, щоб чогось цікавого навчитися, читати та малювати. Потім, як був у дідича Енгельгардта за послугача, то по ночах сидів, читав і рисував, бо в день був занятий іншою роботою.

Дбайте про здоровля!

Жийте здорово по правилам, які подаємо в окремій частині книжечки, не пийте горівки та не куріть тютюну, вправляйте спортові гри, вступайте

до спортових товариств, а як їх нема, то засновуйте спортові кружки при читальнях та кооперативах.

Про давніх запорожців оповідає француз Боплян, як про знаменитих спортовців: вони міцні тілом, легко зносять жар і холод, голод і спрагу, на війні витривалі, відважні, на зріст гарні, проворні, сильні, з природи мають добре здоров'я і рідко хворують.

Дбайте про красу!

Нарід наш має велике замилювання до всього, що гарне. Наші вишивки, килими, писанки, різьблені та глиняні начиння, церкви, хати й наші народні пісні та обряди найкращі в світі. Дбайте добре, щоб вони не забувалися, щоб не заступали ми народного мистецтва чужим і міським сміттям. Все старайтеся, щоб довкруги вас було гарно: одяг ваш щоб був чистий, гарно вшитий і вишитий, хати ваші веселі й привітні, читальні й домівки товариств гарно прибрані, з надвору квітниками обсажені.

Як у роках 1918—1920 їздив по світі український державний хор під проводом О. Кошиця й вкрив українську пісню всюди небувалою славою, розказували в Швейцарії такий переказ про український нарід:

Зібрав раз Господь у раю на Святий Вечір малі діти всіх народів, щоб їх обдарувати. Дітям Швейцарії дав дар гостинности, німецьким дітям дав дар точности, англійським витривалости, французьким вимови, данським господарности. Усіх, усіх обділив, і всі вони внесли ці дари-прикмети у вдачу своїх народів. А накінець побачив Господь у кутку вбогу, обдерту дитину, що мовчала й гірко плакала. І запитав її Всемогучий: А ти хто? — дитина відповіла: — я... я... син України, а що я вбогий і в обдертій одежині, не важився показатися перед Твоє лице. — Добрий Господь зажурився, бо вже всі дарунки роздав був. Але ось блиснула йому щаслива гадка: Він дав українській дитині к р а с у й п і с н ю, щоби вони стали Україні розрадою і втіхою в злиднях. Тимто пісня наша перша й найкраща в світі.

Будьте завжди доброї гадки й відважні!

Не впадайте ніколи в смуток і зневіру. Весело й сміло поборюйте всякі життєві клопоти й труднощі, а понад усе будьте відважні.

**Князь
Святослав Хоробрий**

Як кн. Святослав Хоробрий боровся тому тисячу літ із Візантією, обступили його невелике військо, великі полчища греків і болгар. Вже здавалося, що загибель наших певна, та Святослав кликнув тоді до своїх жовнірів: Не соромім Землі Української! Радше поляжім тут кістьми усі, бо мертві сорому не знають! Загріті його відвагою, зібрали вірні дружинники всі сили й побороли багато численніших ворогів.

Як розказали ми вам тут, так поступайте в життю. А поміж собою здоровіться давнім українським покликом: „С л а в а!“.

Предплачуйте і читайте **„ВОГНІ“** —
одинокий світоглядний місячник
що поширяє кличі новітнього
перевиховання молоді —
Річна передплата 3·50 зол.,
піврічна 2 зол., окреме число в розпродажі 30 с.

Адреса: „ВОГНІ“, Львів, Корняків ч. 1, II. пов.

II. ПРО УКРАЇНСЬКИЙ НАРІД.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ.

Український нарід вже від давніх давен займав більшу частину тих земель, де мешкає й тепер. На цих землях він створив свою власну державу зі столицею в Києві. До неї належали не лише всі українські землі, але володіла вона землями, заселеними предками теперішніх білорусинів і москалів.

Вже тому тисячу літ за князя Олега і мудрої княгині Ольги, Україна була могутня держава, що перед нею схилялися не лише різні дикі племена на сході, але й наймогутніша з тодішніх держав — Візантія. На своїх бистрих човнах перерізували українські воїни Чорне Море і не раз бувало, що господарили вони в столиці Візантії — Царгороді.

Для українського вояка тих часів хоробрість і честь були найбільші чесноти. Але не треба думати, що українці тих часів, були лише вояки. Військові чесноти лучилися в них з великою працьовитістю, великими здібностями до торгівлі й на-

Княгиня Ольга

Князь Володимир Великий

решті з любов'ю до науки й просвіти. Для культурного розцвіту України дуже прислужився князь Володимир Великий. Він володів у Києві в роках 980 до 1015; найбільша його заслуга було те, що він запровадив в Україні в році 988 християнську віру й грецьку культуру, і це ще більше наблизило Україну до найкультурніших тогочасних держав. За Во-

лодимира Київ прославився гарними будовами церков і палат, мотастирів і шкіл, він став дійсно столицею цілого східньо-слов'янського світу, осередком багатого культурного й торговельного життя. Володимир прилучив до своєї держави найбільш висунені на захід українські міста, Перемишль, Белз і другі та тим довершив розпочате його попередниками об'єднання всіх українських земель в одну державу.

Гідний спадкоємець Володимира був його син Ярослав прозваний Мудрим. Він увіходить у близькі родинні зв'язки з багатьма європейськими державами. Завдяки його політиці бачимо українську князівну доньку Ярослава Ганну, французькою королевою. Вона навіть деякий час після смерти свого чоловіка сама володіла Францією.

Найбільше клопоту мав Ярослав із тим, щоб хоронити Україну від хижих орд половців, печенігів і інших. Напади цих кочовиків стали згодом одною з причин упадку Київської Держави. Другою

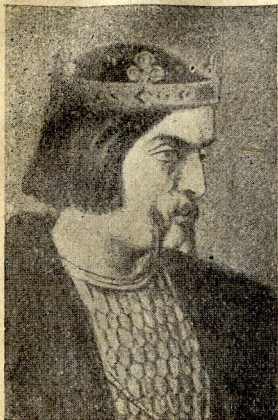
Кн. Ярослав Мудрий

Кн. Ярослав Осмомисл

причиною того упадку була боротьба князів за владу. В цій боротьбі князі часто закликали до помочі диких кочовиків. Після упадку Київської держави Володимира та Ярослава осередок українського державного життя перенісся в Галичину. Тут під проводом талановитих князів Володимира Ростиславича, правнука Ярослава Мудрого (1141—1153), а далі Володимиркового сина Ярослава Осмомисла (1153—1187), повсталала сильна держава зі столицею у Галичі. Вона здобула собі вихід на Чорне Море а князь Роман Мстиславич (1199—1205) прилучив до неї ще й Волинь.

Найславніший галицький володар був Данило Романович. Він володів в дуже тяжких часах і умовах, бо на місце печенігів і половців, із якими

Князь Роман Галицький

Україна саяк-так давала собі досі раду, насунули на Україну орди татар. З другого боку безпосередні сусіди Галицької України постійно гляділи ласим оком на українські землі і вмішувалися в українські справи. Та поминаючи те все, вдалося Данилові об'єднати всі українські землі.

Мрією Данила була організація хрестовного походу проти татар. Для того він перемовнював із єв-

ропейськими державами, а зокрема з Папою. Від нього Данило дістав королівську корону і корону вався в році 1253-ім. Не дармо називає Данила літопис „другим Соломоном“ — як в політиці так і в опіці над мистецтвом та освітою. Він був гідний наслідник Володимира Великого і Ярослава Мудрого.

Зі смертю Данила наступив повільний занепад української держави. До її упадку причинилася немало ворохобня місцевих бояр (панів), що все лоборювали міцну князівську владу — запоруку державної сили України.

У 1349 році польський король Казимир прилучив Галичину до Польщі. Інші українські землі перейшли під владу Литви і таким чином утворилася литовсько-українська держава.

Українці мали у тій державі великий вплив. Українською мовою говорили усі освічені литовці і нею писали всі важні письма.

У році 1569-тім прийшло в Любліні до злуки Литви з Польщею, а разом із тим українські землі перейшли під безпосередню владу Польщі.

Король Данило

Найбільш освічені і багаті українці стали переходити на латинську віру, а за тим приймали польську мову й культуру. Можна було подумати, що український нарід засуджений на повільну смерть. Але тут виявилася велика правда, що жива нація вмерти не може.

Знайшлася нова сила, що не дала загинути Українському Народові. Цею силою стала козачина.

Щораз більше українських людей утікало з-під влади панів і жидів у безлюдні степи — над Дніпро, куди не сягала влада панів. Так створилося

українське козацтво, яке переняло на себе оборону прав цілого українського народу, його національних і релігійних прав.

З маленьких початків зродилася велика сила, яка в історії українського народу відіграла величезну роль і відбудувала українську державу.

Вже гетьман козацький Петро Конашевич-Сагайдачний (родом із Галичини) дуже високо підніс значіння козацтва. Але правдива сила козацтва виявилася щойно у 1648 році.

На чолі з „Богом даним“, як тоді говорили — гетьманом Богданом Хмельницьким вирушило козацтво в похід, а до нього пристали всі, що почували себе синами українського народу.

По великих побідах над польськими військами вступив Хмельницький у славі до Києва, де ціле населення зустріло його як „нового Мойсея“.

Союзниками Хмельницького проти Польщі були кримські татари. Зрадливі були це союзники, а до того Хмельницький мріяв завжди про доступ України до Чорного моря і тому з татарами було йому не подорозі. Він оглядався за іншим союзником і проти Польщі і проти татар. Йому здавалося, що союзником може бути московська держава. В році 1654-тім гетьман Хмельницький заключив із Москвою, як рівний із рівним у місті Переяславі союз. Але скоро побачив гетьман, що такий союзник як Москва — дикий і ненаситний, гірший за не одного ворога. Він рішив якнайскорше розв'язатися з Москвою. Тому заключив союзи зі Швецією й Угорщиною і вже бачив у сні Україну незалеж-

Гетьман Богдан Хмельницький

Гетьман Іван Мазепа

ною і сильною державою. Але несподівана смерть Великого Гетьмана у 1657 році перетяла усі великі плани.

Помер Великий Богдан, не закріпивши молодій української держави, а ворожнеча українців по його смерті облегчила Москві поконати Україну. Не зарадили тому й героїчні зусилля найвизначнішого з наслідників Богданових — Гетьмана Петра Дорошенка.

Ще раз усміхнулося щастя Україні, коли на чолі української держави станув Гетьман Іван Мазепа. Це був великий полководець і політик. Ціле своє життя він присвятив одній ідеї — визволенню України з-під московської опіки. Мазепа заключує союз зі шведським королем

Карлом XII-им і виповідає Москві війну. Але у битві під Полтавою 1709 року московське військо віднесло перемогу над українсько-шведським.

На тім покищо закінчилися змагання за повну незалежність України.

Гетьман Петро Дорошенко

Снадкоємці Мазепи Скоропадський, Апостол і другі Гетьмани вже не найшли в собі сили боротися з Москвою. Так само нічого не помогли старання Орликів і других Мазепинців в Європі, щоб намовити європейські держави допомогти Україні проти Москви. Москва стала коштом України могутньою державою, з якою ті держави боялися зачіпатися.

А тимчасом московські царі чимраз більше обмежували права гетьманів і України, і врешті 1764 р. московська цариця Катерина примусила останнього Гетьмана України Розумовського уступити і включила Україну до Росії, як провінцію. А в 1775 році московські війська зруйнували Запорозьку Січ, останній неспокійний осередок вольности українського народу.

Оттак закінчилася друга доба української державности, що їй проводило козацтво. У неволі багато українських панів і козацьких старшин замі-

няли народню честь за маєтки та перейшли у ворожий табір. Як після упадку Князівської Української Держави освічені українці перейшли до поляків, так знову після упадку Козацької Держави багато з них перейшло до москалів. Остався тільки темний селянський люд, над яким вороння крикало смерть.

Але знов виявилось, що Нарід не може вмерти, якщо дух у нього міцний. І от із народної гущі виходить Великий Пророк Тарас Шевченко, який своїми творами розбуджує народню свідомість і тугу за тим, щоб Український Нарід став рівним іншим народам. В Народі зростає зпершу культура, а потому і національно-політична свідомість.

Москва злякалася зросту української свідомости і сили. Царі та їх прислужники забороняли на-

Полк. Дмитро Вітовський

Головний от. Семен Петлюра .

Сотник Федь Черник

Отаман Ярослав Восвідка

віть писати книжки українською мовою. Але такі заборони (1876 р.) нічого не помагали.

І коли у Росії в 1917 році революція змела з престолу російського царя, а в 1918-ім році австрійського цісаря, Український Нарід створив на всіх своїх землях свою самостійну Державу. Тоді зачалася третя доба Української Державности.

Правда, Український Нарід не довго тішився в лею. Повірили люди, що червона Москва йнакша від царської і не захищали своєї Держави так, як треба було. А в висліді Українська Держава впала й по селах України знов свище московська нагайка.

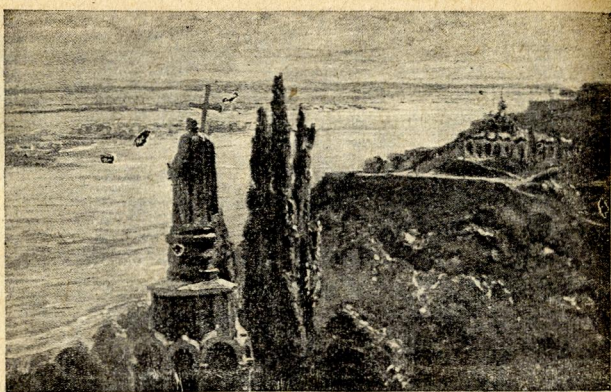
ПРО УКРАЇНСЬКУ ЗЕМЛЮ.

Земля заселена українцями лежить на сході Європи на границі Європи й Азії. Розлога та земля, займає простір більший, як ціла Німеччина або Франція. Українська етнографічна територія обіймає 938.000 квадратних кілометрів.

Українська земля гарна мов писанка. Найбільш на ній низів, але і великих гір не бракує. Вабить ваше око густий ліс, або чорнозем, що родить, як ніяка інша земля. Гадюками в'ються крізь землю нашу ріки, то бистрі, як хлопчики збиточні, то знов поважні, як господарі статочні. А майже всі вони в Чорне Море — українське море вливаються.

Багато рік пливе по українській землі. Але перша між ними найбільша і для всіх українців найдорожча це Дніпро, що його за козацьких часів Славутиця звали. Прорізує Дніпро Україну впоперек і відси пішли назви: Лівобережної і Правобережної України.

З Дніпром зв'язана вся історія України. Над ним лежить відвічна столиця України — золотоверхий Київ. Колись у давнину за князів наших Київ був третя столиця світа після Риму й Царгороду. Було це одно з найславніших міст і неодина чужий володар їздив туди з чолобитнею. Знищили Київ москалі на спілку з дикими кочовиками, що прийшли з Азії. Купався тоді і пізніше Дніпро у людській крові, як писав Шевченко:

Вид на Дніпро в Києві — з переду пам'ятник Володимира Вел.

„Ой Дніпре мій Дніпре широкий та дужий!
Богато Ти батьку у море носив козацької крови“.
А внизу Дніпра пороги гать зробили і від того
острови потворилися. І от на тих островах козацька
сила виростала. Відти козаки у Чорне Море запу-
скалися, Україну зі світом в'язали, та Україні
слави добували.

Друга найбільша ріка — Дністер. Над
Дністром лежить Галич, що колись був столи-
цею української Галицько-Володимирської Держа-
ви. Там панував Роман і король Данило.

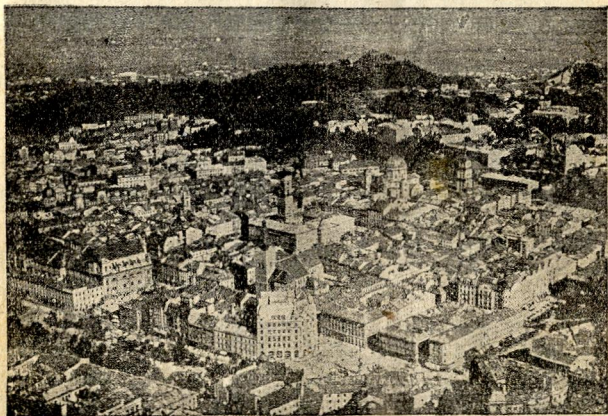
Українці живуть переважно по селах. На 100
людей на селі припадає пересічно 82 українців,
зате по містах живе всього 40 українців на 100
мешканців. З того видно, що українці це пере-
важно хліборобський нарід.

Міста.

Міст на українській етнографічній землі менше й вони менші, як у інших промислових краях. Це зрозуміле, бо великі міста творяться там, де багато фабрик, копалень і де сильно розвинена торгівля.

Найбільше українське місто — Київ. Воно має 514 тисяч мешканців. Але українців у Києві всього 220 тисяч. Решта то москалі, жиди і поляки. Київ за московської влади сильно підупав.

Друге найбільше місто на Україні — Одеса (421 тисяч мешк.) — морська торговельна пристань над Чорним Морем, так сказати, вікно України в широкий світ. З Одеси морською дорогою можна дістатися на Крим, який географічно творить з Україною одну нерозривну цілість.

Вид з літака на місто Львів

Харків має 417 тисяч, а Львів 316 тисяч мешканців. У Львові мешкає всього 60 тисяч українців. Далше йдуть такі міста, як Полтава, Чернігів, Батурин, Дніпропетровське, Умань, Житомир, Вінниця, Кам'янець Подільський, Чернівці, Станиславів, Перемишль, Ужгород, Луцьк, Рівне, Ковель, Холм і другі.

Багатства української землі.

Українська земля дуже плідюча, а її нутро скриває величезні багатства. З нашої землі видобувають вугіль і залізо, нафтову ропу і віск, сіль і рільнічі навози, олово і мідь, ртуть і навіть срібло.

Українська земля мала й далше має усі можливості бути промисловою країною, а тимчасом вона є лише хліборобським краєм, себто витворює в себе тільки те, що родить земля, а фабричні ви­ро­би спроваджує з інших земель. Це діється тому, бо Україна довго жила в неволі. А ті, що панували, не уможливлювали Україні ставати на власні ноги чи, як то кажуть, бути самовистарчальною. Політика Москви чи Австрії була така, щоб українці займалися тільки хліборобством, себто найменше дохідною працею. Фабрики будовано не на Україні, але у себе.

Але й ті фабрики і копальні, що на нашій землі — не є власністю українців. Для прикладу згадаємо копальні нафти в Бориславі, чи Битькові. Вони на селянській землі, але доходи з них черпають не українські селяни. Як тільки показала­ся нафта, спритні чужинці викупили у селян землю за півдармо і тепер тягнуть великі доходи, а україн-

ські селяни — власники тої землі працюють як звичайні робітники.

Не тільки промисл, але і торгівля майже уся в руках жидів. Жидів на українських землях багато. Спровадив їх до нас польський король Казимир в той час, як їх вигнали з Іспанії. Майже всі вони займаються торгівлею і промислом. Торговля дає високі зиски і тому жиди дуже багаті.

З жидами українцям тяжко суперничати, бо жиди мають вже вроджений змисл до торгівлі, а українці приголомшені панщиною щойно вчаться торгувати. Тому українцям треба сильної солідарності і треба багато вчитися, щоб вони могли вилізти з чужих лихварських кишень.

Українська земля за виїмком гірських і багнистих околиць, дуже плодюча. Родиться на ній пшениця, жито, ячмінь, цукрові бураки, бараболя, а в деяких околицях тютюн, виноград та бавовна. Управа рілі стоїть у нас ще не дуже високо. Порівнюючи з іншими краями, наша земля менше видає, хоч вона краща від їхньої.

А тимчасом на нашій землі стає чимраз гнітніше. Людей чимраз більше, а землі не прибуває. Тай у чужі краї виїзджати не можна, бо границі позамикані. Тому на наших землях панує сильне безробіття, а число безземельних селян чимраз більше.

Який вихід із такого положення?

Перше: Мусить бути переведена земельна реформа. Земля мусить перейти на власність тих, що на землі працюють і живуть із праці рук. Друге: наші селяни мусять навчитися так господарити,

щоби земля видавала більше плодів, аніж вона видає тепер. Третє: наші селяни мусять вчитися інших ґахів, усякого ремесла і торгівлі, щоби жити не тільки з праці на рілі. Четверте: треба добувати загальну освіту і політично організуватися, бо тільки освічені і зорганізовані громадяни можуть вибороти собі кращу долю й добути належні права.

Кількість українців, раса й культура.

Кілько українців живе на світі? Це тяжко означити. Ми знаємо наприклад дуже точно, кілько на світі живе англійців, італійців чи німців. Бо ті народи мають свої держави, а держави переводять звичайно що десять років перепис населення і у них не загубиться ані один чоловік. З українцями інакше. І тому ми можемо тільки приблизно сказати кілько українців.

От наприклад в двох останніх роках померли на Україні під московським ярмом з голоду мільйони українців. Кілько? Одні кажуть 5 мільйонів, другі 10. Але ніхто того точно не скаже, бо москалі за-тають те, що на Україні померло стільки людей, а як будуть робити новий перепис, то його напевно пофальшують.

Так само багато українців вписується при переписах за чужинців. Бо не всі українці ще свідомі і не всі є на своє національне ім'я горді.

Наші учені обчислюють, що всіх українців на світі було в 1930 році кругло 44 мільйони. З того у Совітській Росії живе 35 мільйонів, у Польщі (в Галичині, Волині, Холмщині, Підлясся і Полісся) 6 мільйонів 250 тисяч, у Румунії (на Буко-

вині, Бесарабії і Акерманщині) 1 мільйон 100 тисяч, у Чехословаччині (на Закарпатській Україні) 600 тисяч.

Крім того живуть ще українці, розкинені по цілому світі. І так: В З'єдинених Державах Північної Америки живе 750 тисяч, в Канаді 400 тисяч, а крім того в Бразилії і Аргентині живе по кількадесять тисяч українців. Але навіть у Африці є около 6 тисяч, а в Австралії 500 українців.

Як з того видно українці розбрилися по цілому світі. Чи з гараздів? Бо наприклад англійці також живуть по цілому світі. Але англійці як їдуть де у світ, то з тою думкою, щоб над чужими землями запанувати. І панують!

Не гаразди і жажда пановання гнали українців у світи далекі. За тісно було на своїй землі, не ставало землі при поділі й українські селяни переходили в чужину, щоб тяжкою працею у фабриках чи на фільварках запрацьовувати на прожиток. Не один українець хотів би й тепер втекти від свого горя на рідній землі і найти працю на чужині. Але годі, всі держави замкнули свої границі й не пускають чужинців, бо всюди машини заступили людські руки, людей більше, як праці. І всюди лютує безробіття.

Ми згадали, що під Совітською Росією живе 35 мільйонів українців. Не всі вони живуть на українській землі. У тому числі враховані вже й тих кілька мільйонів, що перенеслися у далеку Росію, до Туркестану і ген у Сибір аж по береги Тихого Океану над Китайську границу. Там далеко на сході пів мільйона українців поселилося в „Зеленім Кли-

ні“, що його називають Новою Україною. Так само враховані в те число й ті сотки тисяч українців, що їх на глибоку північ — на соловецькі острови москалі запроторили.

Де тільки українці поселяються на чужині, всюди вони організуються, закладають свої товариства, будують свої церкви й за Україною спільно тужать. А багато з них і ділом доказують любов до свого народу. От українці в Америці і Канаді збирають між собою гроші на народні цілі та пересилають їх до краю. Неодно наше товариство завдячує їм свій розвиток. Найважливіше те, щоб українці, де вони не жили б, завсігди пам'ятали про свою Батьківщину і її на чужині не цуралися.

Раса й культура українців.

Людський рід ділиться на різні породи. Є люди білої, жовтої і чорної краски шкіри, а є і мішанці. Кожна порода ділиться на раси. Європу замешкує біла порода людей. До неї належать такі народи, як: українці, англійці, французи, італійці, поляки, чехи, серби і інші та всі ті, що з Європи переселилися до Америки чи Австралії.

Москалі не належать в цілості до білої породи, бо вони сильно змішані з монголами і фінами.

Жида творять окрему семітську расу (до тої ж раси належать араби).

Азію замешкує жовта порода. Найчисленніша раса тої породи монгольська. До неї належать китайці, японці, властиві монголи, фіни й частинно москалі.

В Африці і Австралії живе чорна порода людей.

Найчисленніша вона в суданській расі, до якої належить більшість муринів.

Але поодинокі народи, що навіть належать до тої самої породи, різняться між собою дуже сильно. Досліди вчених виказали, що українці сильно різняться расою від поляків, білорусів і москалів. Ростом українці вищі від тамтих і мають від них ширші груди і округлішу голову. Обличчя українців подовгасте, волосся й очі переважно темні. Українці один — із найкращих і найсильніших народів у світі.

Народня культура в українців — а на культуру складаються обичаї, звичаї, вдача, право, мистецтво, традиція — дуже висока й дуже давня. Українець любить красу у всіх видах. У нього і хата чистенька і ноша гарна і пісня чудова і серце у нього добре, кожному допомогти рад би.

І великих письменників, поетів і малярів видав український народ. Як українці вже писали свої права і мали свою поезію, тоді москалі й інші північні народи Європи жили ще в півдикім стані.

Вже тому дев'ятьсот літ український нарід видав з-поміж себе літописця Нестора, що полишив по собі великий твір, „Літопис давних літ“. А перед вісімсот роками українець описав Похід князя Ігоря на половців так гарно, що жаден твір з тих часів не може красою йому дорівнати. А з нових письменників і поетів згадаємо хоча таких славних, як Тарас Шевченко, Панько Куліш, Іван Франко і Леся Українка.

Своїми народніми звичаями, піснями і мистецтвом український нарід захоплює цілий світ. Як

Іван Франко

Тарас Шевченко

Їздив наш хор по світу, то всі чужинці говорили, що таких пісень ще не чули. А як вишивки, писанки, різьби чи килими наші чужинці оглядають, то вірити не хочуть, що це спрацьована селянська рука такі твори виконала.

Але при битій дорозі жив український нарід. Він цілу Європу захищав своїми грудьми перед половцями, татарами чи турками. А та боротьба ви снажувала всі його сили. Все таки перед українським народом велика будуччина.

Мова.

Кожний нарід має свою рідну мову. Дотепер вчені ще не ствердили точно, кільки є мов на світі. Досить згадати, що біблію переведено на 800 різних мов. Але усіх мов бодай утрое більше.

Мови народів постійно розвиваються і багатіють. Що культурніший нарід, то більше слів має його мова. Наприклад мови диких народів дуже вбогі, вони мають всього по кількасот слів.

Українська мова дуже багата, а чужинці признають, що наша мова одна з найкращих у світі. Милозвучністю й музикальністю дорівнює їй хіба італійська мова.

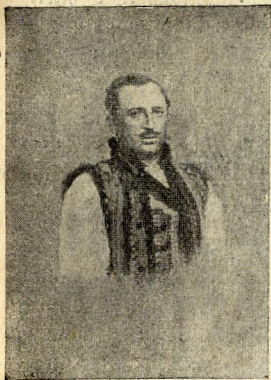
Колись бувало так, що нарід говорив одною мовою, а книги писалися в іншій мові. Ще тому кількасот літ німці, французи, чи поляки говорили з собою по своєму, але книги писали по латинськи. Так само було й у нас. Українці говорили народньою мовою, але книги писали церковно-слав'янською мовою, такою, як тепер ще писані церковні книги.

Іван Котляревський

Маркіян Шашкевич

Юрій Федькович
буковинський поет

З того часу осталися до нині прегарні твори в цій саме мові.

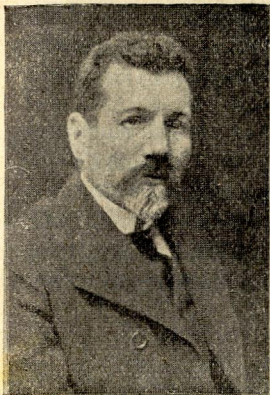
Але вже тому 300 літ народня мова виборює собі щораз більші права. Спершу друкуються народньою мовою маленькі твори всуміж із церковно-слав'янською мовою. Аж щойно літ тому 140 наш поет Іван Котляревський пише народньою мовою більший твір (Енеїду). Від того часу народня мова здобуває собі всі належні права. В Га-

личині зачинає писати в народній мові перший наш поет Маркіян Шашкевич (літ тому 100), а усю красу народньої мови показав народові щойно Тарас Шевченко.

Ще були такі в нашім народі, що казали, що народня мова не надається до книжок, бо це мова, що нею не можна всього висказати. Другі казали, що наша мова, то лише відміна московської, і що нею можна говорити, але писати книжки треба по московськи. Але ті люди то просто народні зрадники, на яких кожний чесний українець дивиться з погордою.

Свою мову треба любити, її всюди треба шанувати, нею треба гордитися.

Чужі мови знай, але свою всюди став на почесне місце! Бо тільки тоді чужинці будуть нас поважати, коли ми будемо самі гордитися нашою

**Найбільший живучий
галицький письменник
Василь Стефаник**

**Леся Українка
велика українська поетка**

мовою, нашим мистецтвом, нашою культурою і всюди будемо гордо і сміло говорити: Ми українці — сини й дочки великого й славного Українського Народу.

III. КОРОТКИЙ ОГЛЯД ІСТОРІЇ СВІТА.

Коли зачалоя життя на землі?

Нема таких мудрців, які могли би відповісти на те питання; заслабий людський розум, щоб ізбагнути тайну творення.

Ніхто не знає, який давний вік має наша земля. Про те, що було на землі в далеку давнину довідуємося з розкопів. Глибоко в землі заховалися присипані порохом тисячеліть кістяки звірів і людей. По них пізнаємо, що на землі жили колись звірі зовсім неподібні до тих що тепер живуть. А і чоловік виглядав дещо інакше. Був він кріпкий, присадкуватий, руки мав дуже сильні, бо ними вбивав звірів. Зуби мав сильно розвинені, бо ними гриз сире м'ясо. Огню первісний чоловік не знав. Але ніколи не був чоловік подібний до звірів, як це хочуть доказати деякі учені. Чоловік все був чоловіком. І при нинішній культурі ми ще всього не збагнули. Що нині для нас вершок знання, то за кілька соток літ по нас пізніші люди на це тільки усміхнуться. Світ є повний таємниць. Він сотворений на те, щоб чоловік завжди щось нового відкривав і шукав та виривав природі її тайни.

Аж пізніше навчився чоловік робити з каміння знаряддя, управляти рілю, плекати худобу і головне — розпалювати вогонь. Тоді чоловік зачав жити спершу родиною, потім громадою а вкінці народами. Про ту добу історії, що її називаємо передісторичною ми мало знаємо. Аж як люди навчилися

свої думки списувати, з початку на камінних таблицях, а потім на папері, то від тоді починається історична доба.

Перші писані вістки про життя людей маємо около 5.000 літ перед народженням Христа. Ті вістки походять з Єгипту і Малої Азії. Там жили вже ті народи (єгиптяни, вавилонці, асирійці, перси й ін.), які мали свої сильні держави і високу культуру.

З Єгипту й Малої Азії перейшла культура до Греції. Через те греки зросли в велику силу і на 300 літ перед Христом запанували були під проводом Александра Великого над цілим тоді відомим світом.

Але греки недовго були панами світа. На півострові, де тепер Італія, зорганізувався новий воєвничий нарід — римляни. Вони переняли від греків їх культуру і на 100 років перед народженням Христа запанували над світом. Вони створили таку могутню державу, якої більше від того часу не було. Границі римської держави сягали аж по наш Дністер. За часів панування римського цісара Августа народився в Палестині Христос. Його ученики розійшлися по цілій римській імперії (великодержаві) і хоч їх всюди влада переслідувала, поширили його науку, так, що вже в році 323 по Христі стала вона державною вірою.

Але й Римська держава не втрималася вічно. Багатство й розкоші знищили силу римлян. З півночі надтягнули германські племена і захопили Рим у свої руки. Це сталося в 375 році по народженню Христа. В той час з Азії зачало напливати до Європи багато кочовничих народів.

Народи Європи мусіли пересовуватися на інші місця, й це була так звана мандрівка народів. І тоді осіли поодинокі народи на тих місцях, на яких живуть і досі.

На тому скінчилася старинна доба і почалася середньовічна доба історії. До голосу прийшла Західня Європа, у якій зачали розростатися народи з окремою мовою, звичаями і свідомістю своїх національних змагань. На сході створилася східно-римська держава — Візантія з Константинополем як столицею, яка вдержалася майже тисячу літ. Відти йшла культура на північ, тобто на українські землі. Україна прийняла християнську віру в 988 році, а після занепаду Візантії в XI—XII столітті Київ став столицею сходу Європи і останнім забором — охороною цілого культурного і християнського світа перед дикими народами Азії.

З Азії загрозили Європі араби, які під впливом науки Магомеда (жив у 600-них роках по Христі) стали сильно боєві. Вони захопили цілу малу Азію, Північну Африку й Іспанію. У 1100 роки по Христі Європа зорганізувала під впливом Папів хрестоносні походи проти арабів. Ці походи зблизили до себе християнські народи та причинилися до сильного розвитку науки, мистецтва й торгівлі. Тоді теж люди винайшли компас, стрільний порох і спосіб друкувати книжки. До того часу книжки були великою рідкістю, бо їх переписували руками. Друкування книжок уможливило поширення освіти в широких верствах народів. Зновуж винахід стрільного пороху зовсім змінив спосіб воювання. А винахід компасу уможливив людям запускатися в да-

лекі моря і відкривати нові, невідомі землі. І так у році 1492-ім (тому 442 роки) відкрили нову землю — Америку. Від того часу числимо новітню історичну добу. Тоді люди пізнали, що земля не є плоска, але що вона кругла, як куля.

В цілій Європі розпочалися довгі релігійні війни, а по них прийшли революції. Одною з таких революцій було повстання українського народу під проводом Богдана Хмельницького, що перший в Європі підняв кличі справедливости для гноблених народів і людей.

Велика французька революція, що вибухла 1789 року дала початок до визволення селянства з кріпацтва. Народи зачали навпередьки здобувати для себе посілості (колонії) в Азії, Африці, Америці, і Австралії, щоб тільки краще жити. Суперництво, або як кажуть конкуренція між народами привела до світової війни у 1914 році.

У французькій революції побідила засада, що всі люди собі рівні. Так знов у світовій війні побідила засада, що всі народи собі рівні і всі вони мають право на самостійне життя. Та засада ще не всюди переведена в життя, але до її побіди дійти мусить.

IV. ПОЛІТИЧНИЙ І ГОСПОДАРСЬКИЙ ЛАД В СВІТІ.

В тому уступі розкажемо коротко про те, як народи собою порядкували і порядкують і як змінювався на землі державний і господарський лад. На землі немає нічого постійного. Змінюються границі держав і народів, змінюється державний устрій і спосіб господарювати. Що було добре тому тисяч літ, то було вже непридатне тому 100 років. А що було добре перед 100 літами, то показується злим у наші часи. Бо люди шукають завжди чогось кращого, нового. Але не все, що нове показується добрим.

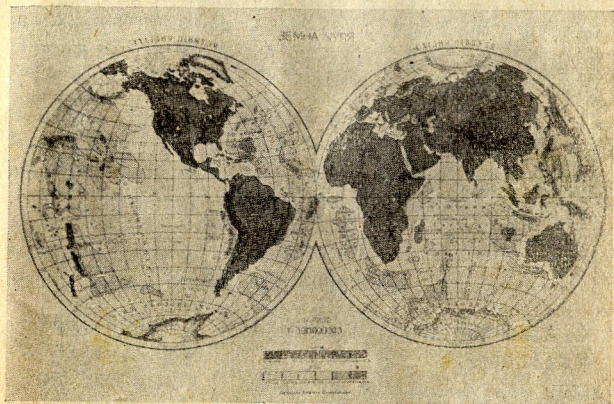
Кожний нарід хоче сам собою порядкувати і уладити своє життя так, щоб йому було якнайкраще жити. Народи мають свої держави і в своїх державах заводять такий лад, який їм видається найкращим. Якщо при владі розумні і чесні люди, тоді держава сильна й нарід живе в добробуті. Але як у народі нема розумної, справедливої і сильної руки, і люди зачинають між собою сваритися, або ледащіють, їх держава слабне, бідніє і вкінці сильніші сусіди йдуть на неї війною, нищать її, а землі забирають собі. Бо кожний нарід, що знає свою ціну, є здобувчий, чи як з латинська говорять є імперіалістичний.

Треба вам знати, що в світі від початку по нинішній день панує право сили. Кожний нарід хотів би жити якнайвигідніше. І як тільки якийсь на-

рід бачить, що його сусід слабший від нього, або десь на землі живуть народи, які ще не вміють самі собою порядкувати, то він зараз це використовує і землі слабшого займає під свою владу.

Оттак ми бачимо, як наприклад Англія має свої колонії по цілім світі. Панує вона над різними народами в Азії, Африці й Австралії та накидує їм свою волю. Або наприклад москалі: Вони панують і над Україною і над Грузією і над Білоруссю і над багато іншими народами. Використали москалі те, що ті народи були слабші від них і війною здобули над ними владу.

Так все не було. Колись москалі були в неволі у татар, колись Україна була від Москви сильніша. Тепер змінилося. Бо в історії народів, то так само,

Земна куля

як в життю кожного чоловіка. Раз на возі, другий раз під возом. Але так, як чоловік старається зіпді воза видістатися всіма способами, так само й народи живуть все тою думкою, щоб відзискати втрачене.

Є такі люди, що проповідують між народами вічне братерство і мир. Вони кажуть: по що народам між собою сваритися і воювати. Краще жити у вічній згоді і спільно боротися з природою. Але такі люди послуху не знаходять. Бо народи дбають насамперед про себе й про своє добро, чи, як з грецька кажеться — вони еґоїсти.

От для прикладу згадаємо: На Східній Україні гинуть тепер з голоду мільйони українців. Московські большевики забирають збіжжя з України, щоб своїх москалів з голоду ратувати; для них ближча сорочка, як кожух. А інші народи замість того, щоб помочи українцям, купують у москалів збіжжя за дешеві гроші тай тішуться, що своїм людям можуть дати дешевий хліб.

З того видно, що братерства між народами не було нема й не буде. І кожний нарід сам мусить ратуватися і доходити до такої сили, щоб другі народи не важилися його зачіпати, чи кілки на його голові тесати.

Державний устрій.

Кожний нарід запроваджує у своїй державі такий порядок, чи як кажуть державний устрій, який йому найкраще відповідає. І як ми вже згадували, державний устрій постійно змінюється.

З нашої історії знаємо, що колись державою

українською правили князі. Князі володіли самі, а як вмирали, то на їх місце приходили їхні діти.

Пізніше не сподобалася українським боярам (давнім багачам) необмежена, чи як кажуть по вченому, абсолютна влада князів і бояри примушували князів ділитися владою з ними, а часто одних князів скидали і на їх місце вибирали інших.

В інших народів було таке саме. Були у них князі, королі чи цісарі. Такий державний устрій, коли у проводі держави стоїть князь, король чи цісар — чи як кажемо монарх називаємо монархією.

Коли монарх вирішує всі державні справи лише по своїй волі, нікого не питаючись про раду, тоді така монархія називається абсолютна.

Таких монархій в Європі вже нема. Останньою абсолютною монархією в Європі була Росія до 1905 року. В тім році вибухла в Росії революція і цар мусів поступитися в своїх правах. Себто перемінив був Росію в конституційну монархію.

Конституційна монархія, це така держава, у якій монарх стоїть у проводі держави, одначе не він сам рішає про те, як правити державою, але заступники народу, які збираються в парламенті, чи як у нас називають — в Соїмі ухвалюють відповідні закони.

Таких конституційних монархій на світі ще багато. От вони: Англія, Італія, Югославія, Румунія, Болгарія, Швеція, Норвегія, Японія і др.

Побіч монархій у світі існують ще Республіки. Республіка — це така держава, у якій у проводі держави стоїть виборний президент.

Вибирають такого президента звичайно народні заступники — посли на 4, 5 або 6 років. Такими державами республіками є між іншими: Франція, Чехословаччина, Фінляндія, Естонія і усі Американські держави. Президент править державою за вказівками народніх заступників і такого президента можуть вони кожної хвилини відкликати та вибрати на його місце другого.

Такий устрій називаємо демократичний. Назва ця походить з грецького „демос“ — нарід і „кратос“ — сила. Демократія по нашому „народовласть“ признає, що всі горожани один одному рівні, всі мають рівні права та обов'язки.

Демократія на папері, це дуже гарний устрій. Але в практиці він не завжди виходить на добро народів. Демократія каже, що всі люди рівні. Але так воно не є. Бо звичайно багаті все знаходять дороги, щоб при допомозі грошей захоплювати в державі усю владу в свої руки. Права бідних обмежуються лише до того, що при виборах вони можуть віддати виборчу картку.

До того в народі свариться при демократичному устрою багато партій. Замість єдності в народі, ширять вони ворожнечу і то навіть між людьми, які не мають причин ворогувати, як от між селянами, робітниками фізичними і умовими, це є між людьми, які всі тяжко запрацьовують на своє життя.

Такою демократичною республікою була й українська держава у 1918 р. В Києві, столиці України був український парламент — Центральна Рада. Вислали туди своїх заступників не лише

українці, але й жиди, москалі й поляки, які мешкають на Україні. Українські партії замість спільно працювати для спільної ідеї, сварилися між собою в Центральній Раді. Жидівські, московські і інші послали просто кпили собі з Української держави, (бо всі вони мали рівне право).

А тимчасом Москва приготувляла свою Армію і пішла на Україну війною. Центральна Рада багато радила, але мало робила, а вже про створення армії вона найменше журилася. І проти московських військ не було кому боронити України. Досить було хаосу вже й самим українцям і вони передали всю владу Директорії з головним отаманом Петлюрою на чолі. Але то вже було запізно. Що раз прогавлено, то тяжко наздігнати.

Надокучив демократичний хаос і вічна партійна гризня різним народам. І ми бачимо, що деякі народи, як от італійці, німці, литовці, і другі зривають з паперовим рівним правом для всіх і запроваджують у себе твердий лад. Ті народи протиставляють демократії — націоналізм.

Націоналісти кажуть, що добро цілого народу — нації стоїть вище понад всі інші інтереси. Націоналісти виступають проти партій (слово партія походить від латинського слова „парс“, по нашому „частина“), бо партії тільки роз'єднують нарід. Замість партій націоналісти хочуть бачити нарід з'єдиненим в одній організації, а в проводі народу хочуть бачити провідників, найбільше для народу заслужених. Націоналісти кажуть, що не всі мають рівні права, але народом мають правити ті, які для того

народу працюють, для нього наражуються, які своє життя присвячують службі для цілого народу, а не тільки для власної кишені, або свого стану чи своєї партії.

Проти націоналістів виступають найрізкіше комуністи й соціалісти. Вони хочуть за всяку ціну розбити народи на класи — робітників, селян і капіталістів та пустити одну класу проти другої. Соціалісти (а комуністи кажуть, що вони одинокі правдиві соціалісти) проповідують замість народньої єдності боротьбу клас і кажуть, що лише міське робітництво має право на владу. Як це виглядає в практиці, ми бачимо в Совітах. Там захопили владу ніби робітники, але в дійсності править горстка комуністів, які завели там правдиву свою диктатуру. Крім комуністів не має там ніхто голосу, а на Соловки і на другий світ висилають вони не лише капіталістів, але й селян і робітників.

І Україна стогне під ярмом московських комуністів. Гинуть мільйони українських селян тому, що в відповідну хвилю вони не вміли постояти за свою владу, але повірили московським і жидівським обманцям, що вони несуть їм землю і волю. І за те замість волі дістали — неволю, замість землі панщину.

Господарський устрій.

Господарський устрій змінюється і змінюється постійно так само, як політичний устрій.

Колись, як знаємо було невільництво. Цебто в народі було небагато панів — аристократів, а більшість населення була їх невільниками. Пани

мали над невольниками необмежене право. Могли їх продавати як товар, могли їх запрягати до найтяжчих робіт і карати смертю. Невільництво ще досі процвітає серед деяких народів Африки і Азії.

Пізніше прийшла панщина. Право панів дещо обмежено, але звичайно тільки на папері. Бо влада належала тоді всеціло до багатих і тому вони могли робити з бідними, що їм подобалося. Кріпаки ніде не могли добитися своїх прав.

Від коли люди запам'ятали історію світа, невольники, чи кріпаки завсіди бунтувалися проти свого поневолення і намагалися стати свободними. Тому історія світа записала багато революцій. Революція — це боротьба гноблених проти гнобителів за кращий лад у народі, за кращу долю гноблених.

Багато жертв пожерла боротьба за визволення невольників і кріпаків. Остаточню перемогу принесла засада, що всі люди рівні й свободні. По латинськи свободний називається „лібер“. І от від того слова пішла назва „лібералізм“. Лібералізм голосив, що кожний чоловік має право господарювати так, як йому подобалося. Але лібералізм не усунув лиха.

На папері називалося, що всі люди є рівні і свободні. Але в дійсності так не є. Одні люди збивають різними способами (часто дуже нечесними) великі маєтки і при допомозі грошей накидують свою волю біднішим верствам і державам. Бідаки, що правда, теж ніби свободні, але свою працю мусять продавати, нерідко із дуже великою кривдою для себе — власникам фабрик, заводів, великих маєтків чи як їх називаємо капіталістам.

Дуже часто капіталісти використовують робіт-

ників і селян. За їх працю платять їм дуже мало, а більшу частину доходів ховають для себе. В такий спосіб при лібералізмі створилися знов дві класи: тисячі багатів і мільйони бідаків.

Проти визиску капіталістами бідаків почали організуватися міські робітники в соціалістичні партії. Соц. партії обіцявали, що, як вони прийдуть до влади, то тоді не буде ні бідних ні багатих, не буде визискуваних і визискувачів, а капітал буде власністю цілого громадянства. При тім вони проповідували, що робітники усіх народів повинні злучитися і разом боротися проти капіталістів. Разом із тим соціалістичні партії виступили проти релігії і віри в Бога.

Релігія — говорять соціалісти — це видумка капіталістів для обманювання бідаків. В тім соціалісти дуже подібні до безсердечних капіталістів, які теж не мають віри в Бога, бо хоч удають релігійних, у життю поступають проти засад християнської релігії, яка забороняє кривдити других людей.

Соціалістичні партії обіцявали рай на землі. Але, як вони прийшли до влади виявилось, що створили вони не рай, але пекло. Доказом того ко м у н і с т и. Комуністи це також є соціалістична партія. Своєю назву вони взяли від латинського слова „комуніс“, що значить „спільний“. Комуністи кажуть, що вони змагають до такого стану, щоби все було спільною власністю. Тому відібрали вони у селян землю, а у капіталістів фабрики і зробили їх нібито спільною власністю всіх. Але на практиці вийшло так, що селяни працюють і гинуть з голоду, а комуністи пасуться.

Народи шукають інших способів, щоб своє життя уладити краще, себто щоби усунути визиск і внутрішню боротьбу в народі. Той новий світогляд, який має запровадити кращий господарський устрій — це націоналізм.

Націоналісти виступають проти всякого визиску, так чужими, як і своїми. Вони твердять, що нарід становить одну цілість, яка має солідарно працювати для спільного добра всіх членів народу і для величі і могутності народу.

Націоналісти не виступають проти того, щоб люди збагачувалися, бо зі збагаченням одиниць багатиться цілий нарід. Але вони разом із тим кажуть, що збагачення одиниці є тільки тоді корисне, коли воно осягнене працею і без кривди других українців, та коли з того збагачення одиниці пливе користь для цілого народу.

Націоналісти виступають проти господарського лібералізму. Вони заступають погляд, що не можна допускати до того, щоб кожний член народа господарив собі, як йому подобається, себто визискував других скільки влізе. Вони кажуть, що над усім господарством мусить бути контроля і життя усіх мусить бути підчинене одній великій цілі: добру народа і Батьківщини.

Націоналісти виступають отже проти неконтрольованого капіталізму й проти міжнароднього соціалізму. І міжнародній капіталізм і міжнародній соціалізм це найбільші вороги кожного народу.

Соціалізм — гарна ідея. Але його опоганили різні партійні спекулянти, головню жида. Одні жида кермують міжнароднім капіталом, другі міжнароднім

соціалізмом. Бо жидівська батьківщина там, де можна добре заробити. Тому вони пускають блахмана, що інтереси робітників, чи селян усіх народів є спільні.

Замість соціалістичного обману про міжнародню солідарність і замість міжнароднього капіталізму, українські націоналісти видвигають солідарність і співпрацю всіх українців.

Добро українського народу хай буде найвищим наказом для нас — це клич кожного свідомого українця.

Прочитайте написане раз, другий, десятий і постійно роздумуйте над тими справами. Ви юнаки і дівчата будучі громадяни, що будете нести відповідальність за долю свого народу. Старайтеся основніше пізнати правди, якими маєте кермуватися в життю. Поширюйте свій світогляд і устійнюйте свої погляди. Бо інакше хто до вас у село не приїде, кожний вас переконає. Ви думаєте собі: і тамтой добре говорив і той добре говорить. Бог його знає, де правда. А звичайно різні партії надсилають добрих бесідників і вони дуже облесно вміють промовляти. Старайтеся так свій розум поширити, щоб ви стали здібні виконувати в народі найважніші обов'язки і тим самим мали найбільші права. Кожний і кожна з вас може досягнути в народі найпочесніше місце. Змагайте до того працею над собою і службою народові своєму.

А якщо маєте які сумніви, або хочете довідатися, яку книжку вам прочитати, щоби знання поширити — пишіть до Редакції „МОЛОДОГО СЕЛА“, а дістанете відповідь.* (Залучіть поштову марку на відповідь).

V. САМОНАВЧАННЯ

Як ділиться та над чим працює наука?

Науку творять вчені на високих школах, які звуться від латинського слова Університети або Академії. Кожний культурний нарід має свої високі школи і академії.

На Східній Україні є під червоною владою на половину українські університети. В Галичині у Львові розвиває живу наукову діяльність Наукове Товариство ім. Тараса Шевченка. На еміграції закордоном на Чехах в столиці Празі є Український вільний Університет, в місті Подебрадах є Українська Господарська Академія, а в Німеччині в Берліні Український Науковий Інститут.

Кожна наука в своєму історичному розвитку переходила часи сильнішого та слабшого розвитку. Є науки дуже старі, які від давних віків закріпили своє знання, з другого боку є молоді, які доперва ставляють перші кроки в пізнанні тайн природи, чи людського духа. В минулому ХІХ століттю прийшло до величавого розвитку природних і технічних наук. Цей розвиток започаткували держави, що є на заході Європи як Франція, Німеччина, Англія.

Сучасна наука така широка й могутня, що одна людина не в силі опанувати не то ціле знання, але хочай одну сотну частину. В давних часах жили люди, які називали себе приятелями мудрости (філософи); про них знаємо, що вони обхоплювали

своїм розумом ціле тодішнє знання, бо це знання не було ще велике. Тепер кожна ділянка людського знання вимагає для пізнання її довгої праці; а що доперва мусів би робити той, що хотів би пізнати цілу вселенну науку. Це неможливо, життя та часу не вистане. Давніше були так звані всезнайки — енциклопедисти, а тепер мусять бути спеціалісти, це значить люди, які знають докладно одну ділянку знання, а інші тільки загально.

Ціла сучасна скарбниця людського знання ділиться на чотири великі відділи: Перший відділ — математика (рахунки) разом з геометрією та логіка або наука про правила думання. М а т е м а т и к а та л о г і к а — головна підстава багатьох наук. Без них вони нічого не зробили б.

Другий відділ творять науки про природу. Це науки про світ і землю. Сюди належить наука будови вселенної (а с т р о н о м і я) — одна з найтяжчих наук, що дає нам багато знання про небесні тіла (планети, звізди, сонце, місяць). При помочі великих побільшаючих шкел-сочок, вчені дивляться на небо та відкривають незнані планети і звізди. Астрономія старається збагнути чи на звіздах є життя, таке, як на нашій землі.

Про основні сили й закони природи вчать науки: **фізика** та **хемія**. Ті науки є підставою техніки. Їм вдалося вирвати природі багато тайн та використати для вжитку людям.

Г е о г р а ф і я це наука про опис землі а г е о л о г і я — про будову середини землі. Про звиринний світ учить зоологія, а про ростинний світ — б о т а н і к а.

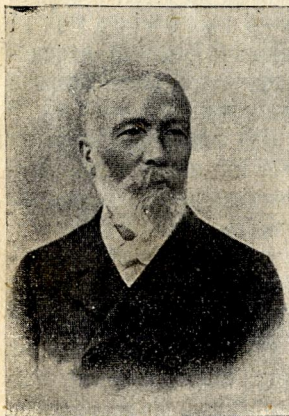
Про життя і смерть людей і звірят говорить наука біології, а про скали на землі говорить мінералогія. Наука бактеріології розказує про боротьбу чоловіка з малими невидимими шкідниками, які спричиняють різні хвороби (сухоти, тиф і т. п.) — заразями.

Про будову людського тіла вчить наука звана анатомія. Медицина це наука про лікування та охорону людського тіла перед хворобами. Про заховування здоров'я вчить наука гігієни. Як бачите до природничих наук належить багато самостійних наук, кожна з них дає в скарбницю людського знання нові здобутки.

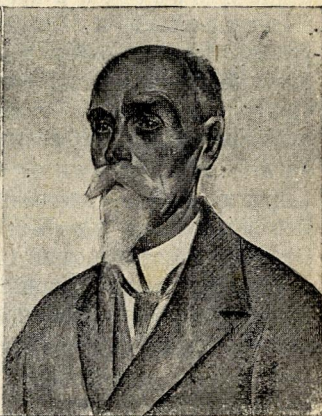
Не тільки чужі народи причинилися до поступу цих наук, багато славних українських вчених працювало та працює над їх розвитком. Згадати треба тут славного українського вченого хеміка проф. Івана Горбачевського, фізика Івана Полюя, природника Івана Раковського і географа Степана Рудницького, економіста Туган-Барановського та інш.

Дуже тісно з природничими науками в'яжеться третій відділ, так званих технічних наук. Технічні науки вчать, як використовувати сили природи для людського вжитку.

Четвертий відділ — це наука про людську творчість і буття. Та наука розглядає духову і господарську діяльність людей. До того відділу належать такі науки: Історія, яка вчить нас про те, що діялося перед нами. Соціологія вивчає нам, як живуть люди між собою в громадах, народах і державах. Економія це наука про те, як люди господарять одинцем і громадами. Психологія вчить нас про думки і почуття людини.

Проф. Іван Пулюй

Проф. Іван Горбачевський

хологія вчить нас про духове життя людей. Педагогія — це наука про виховання людей. А філософія — це наука про людські ідеї.

Багато вчених людей усіх культурних народів працює над поодинокими науками й доходять до все нових здобутків. Всі ті науки описані в тисячах наукових книжок, творять скарбницю людського знання.

З кожного відділу цієї скарбниці — людина, яка хоче бути освіченою, мусить пізнати бодай головні підстави знання.

Якщо вас зацікавить якась окрема наука і хотіли би її основніше пізнати, пишіть до Редакції „Молодого Села“, а вона вкаже вам, як до цього забратися.

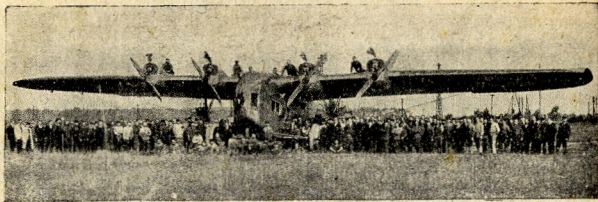
ПРО ПРИРОДУ Й ТЕХНІКУ.

В давніх часах, як люди жили ще по лісах та печерах, був для них цілий живий та мертвий земний світ, що його зємо природою, дивна й страшна загадка. Вони його боялися, бо не знали законів, що ним кермують незмінно. Та поволі, з бігом століть і тисячоліть, чоловік почав розуміти природу, а то й запрягати її сили собі до вжитку.

Перестав боятися грому, бо пізнав, що це виладування електрики, якою він може освічувати міста і гонити фабрики. Бистрі ріки, що грозили повеннями й знищенням, запряг до праці в електрівнях і млинах. Навчився поборювати страшні пошести, які колись вигублювали не раз і половину населення. Цілу землю заселив і получив земними, водними і воздушними шляхами. Врешті навчився говорити й слухати на віддаль, а тепер вже й бачить на віддаль. Не стало ні одної ділянки природи, якої чоловік не вихіснував би для свого добра.

Способи, як запанувати над силами природи дала чоловікові наука. Вже від тисячів літ вчені усіх народів, між якими не бракло й українців, трудилися над тим, щоб розв'язати усі загадки природи. Вони старалися роз'яснити тайну, як ходять зорі на небі, як живуть звірі й ростуть рослини, як пливають ріки, віють вітри, кипить вода чи горить вогонь.

Ці свої помічення і закони зібрали вчені в науці про природу, яку поділили на багато інших по-

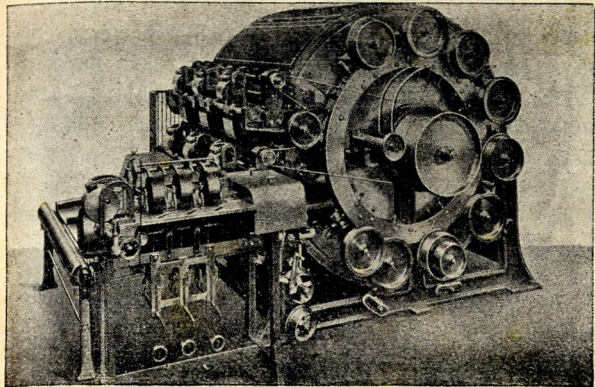

**Велитень-літак, що вміщає в собі 40 людей, збудований
в Німеччині**

бічних наук (про це пишемо в окремій частині). Науку про закони та явища природи старалися люди з давна використати для свого хісна, примінити її в техніці, — науці про винаходи, машини, будови чи фабрики.

Техніка, а з нею ремесло і промисл, повстали ще в тих часах, коли люди навчилися розпалювати вогонь, обробляти крем'яні сокири, витоплювати залізо та будувати хати. Поступ ішов дуже поволі й щойно по тисячах літ, в перших часах, які знаємо з історії, у старинних народів Єгипту, Китаю, Греції та Риму, почала вже техніка краще розвиватися. З того часу переходилося багато величезних будівель, як піраміди в Єгипті чи римські дороги, мости і водопроводи, що їм ще й досі не можна досить надивуватися.

В середніх віках прийшли зі сходу дикі народи і не розуміючи мудрих і цінних винаходів культурного світа, понижили їх, і аж потім за кілька віків почали їх поволі пригадувати і наново винаходити.

Машина, що пряде вовну, заступаючи працю сотні людей

Щойно з кінцем XVIII століття починається нова доба в техніці. Це доба машин, які заступають ручну працю чоловіка. Від тоді техніка буйно розвивається у всіх народів і опановує цілий світ, доходить з Європи навіть до таких далеких народів, як японці та індійці.

Техніка змагає до того, щоб працю людини заступити сталевими руками машини. Там де перше тяжко працювали тисячі робітників, сьогодні лиш кілька-надцять людей — техніків та інженерів обслуговує кілька машин, а то є й такі фабрики-заводи, де взагалі все виробляють та наглядають машинами.

Виходило б із того, що машини повинні бути добродійством людям, що відбирають їм всяку

важку працю та лишаять більше часу на освіту, спорт чи розривку. І справді було б так, якщо б усі науки, а головню та, що вчить про лад в народнім господарстві: економія, ішли в парі з поступом техніки і якщо б люди і народи поступали згідно з Божими правами. Але так не є.

Машина звільнила мільйони людських рук від праці, але господарство держав на те місце не дало людям іншої можности заробітку. Повстали в світовій господарці великі непорядки, — кризи та банкротства — невиплатности, а врешті страшна язва безробіття.

Причина зла — брак у світі рівноваги між працею і грішми. Людську працю вважають за ніщо, а головну вартість мають гроші: так званий міжнародній капітал, зібраний в руках нечисленних багатіїв, які часто, як от жида, не мають жадної вітчини і для яких зиск то одинока ціль. Томуто новітні держави починають забирати провід господарського життя в народні руки, щоби про працю і життя загалу рішало не кілька людей, що мають гроші, але цілий нарід, який усі підприємства, заводи, банки та господарські установи запряже згідно працювати на добро цілої Нації. Тоді машини і їх сила знову стануть не нещастям але добродійством для людей.

Чим більше розвивається техніка і чим більше стає людей на світі, тим більше зачинає чоловік змінювати вигляд землі. Часом змінє його на добре: осушує багна, силє греблі та заліснює піски і неужитки, але ще частіше нищить його і опоганює. Ліси, що колись замаювали гори і рівнини, вини-

щусь захланна рука підприємця, або й свого таки селянина.

Звірину таку гарну й корисну, вистрілюють і виполохують, птахи пожиточні і співучі не мають де гніздитися і вигибають, ба навіть деякі роди дерев, корчів і диких квітів щезають, бо їх халчиві люди на меблі, а часом несвідомий чоловік і на кілок до плота витинає, чи на прикрасу виринає. Одним словом обскубують нашу країну, як паву з пишного піря чужі і свої.

З того вже тепер велика шкода є не тільки для краси, але і для народнього господарства: обголені з лісів гори спричиняють страшні повені, кидаються різні шкідники-комахи, бо нема птиць, що їх з'їдають, не стає води й дерева. Люди побачили, що як так далі піде, то незабаром будуть хіба кожне дерево колючим дротом обводити, а кожному зайцеві бляшку з числом на шиї повісять, такі вони рідкі стануть. Тому кожна держава, кожний нарід видає тепер закони про охорону природи, в яких твердо наказує не вигублювати лісів, дерев, звіря, риби та птиці.

Але самі закони не вистарчають. Тут треба, щоби цілий нарід зрозумів, що як знищить він на своїй землі усе живе, то стане вона пуста й погана. Отже і ви дбайте про це, не винищуйте лісів і гаїв, не давайте скотині обгризати молодих деревець та корчів. Не підбирайте птицям гнізд, бо вам з того малий пожиток, а рідній землі велика втрата.

Не вбивайте рідких звірів і їх діток, пильнуйте, щоби мисливці не вигублювали у вас звірини і щоби не стріляли її в заказаний час, коли вона

множитися. Не пускайте котів і псів самопас, бо вони вбивають пташки і дрібного звіря. Не витроюйте риби та не мочіть конопель, де вона є, бо вона від того гине.

Не нищте рідких квітів та шануйте старі дерева, під якими ще може князі наші та гетьмани спочивали. Дбайте про те, щоби коло читалень та народніх домів засаджували такі рідкі дерева, як тиси, береки, зостілі чи в горах кедрину, а в їх тіні посадіть калину червону, глід і рябину, щоби пташки мали ягоди в зимі.

Між природою й технікою мусить бути згода й рівновага і щойно тоді чоловік мортиме корисно уживати їх сил.

Кожна Читальня! Кожне Товариство!
мусить мати в себе

Українську Загальну Енциклопедію

В цій книжці на поверх 2000 сторін є зібрані відомости з усіх ділянок людського знання. В ній є около 5000 образців-ілюстрацій та 100 кольорових таблиць. — Твір цей мусить бути настільною книгою кожного Товариства на селі. Можна його набути на місячні сплати по 10 зол. Читальні мають значну знижку. Пишіть на адресу: Адміністрація Української Загальної Енциклопедії, Коломия, Народ. Дім

Оком по світі.

Поверхня нашої землі має 509 мільйонів 950 тисяч квадратних кілометрів.

З того суші є четвертина, а три четвертини займають води.

Усіх людей на землі є 1 мільярд 898 мільйонів.

В Європі живе 480 мільйонів;

в Азії живе 1 мільярд 39 мільйонів;

в Африці живе 138 мільйонів;

в Америці живе 232 мільйонів;

в Австралії живе 9 мільйонів.

Головні держави:

Англія має 44 міл. мешканців, а панує над 427 мільйонами різних народів.

Росія має 70 міл., а панує над 90 міл. різних народів.

Сполучені Держави Північної Америки мають 150 мільйонів мешканців.

Франція має 41 міл., а панує над 60 міл. різних народів.

Японія має 60 міл., а панує над 30 міл. різних народів.

Німеччина має 63 міл. мешк.

Італія має 41 міл. мешк.

Найбільші міста:

Льондон (столиця Англії) має 8 міл. мешк.

Нью Йорк (в Півн. Америці) має 6 міл. мешк.

Париж (столиця Франції) має 4,700.000 мешк.

Берлін (столиця Німеччини) має 4 і пів міл.

Чикаго (в Півн. Амер.) має 3 міл. мешк.

Токіо (столиця Японії) має 2 міл. мешк.

Як перейти зі стану рільника до інших фахів?

Сьогодні голод та нужда гонять людей у світ здобувати кусок хліба. На поділеній батьківській землі селянинові тяжко вижити. В очі відразу впадає, що дві галузі господарського життя, промисел і торгівля спочивають не в українських руках. Селянин, який може жити на рілі, мусить всіми силами використати свою працю, вчитися нових способів добувати прожиток. Багато людей не може вижити на рілі. Ці люди нехай не попадають в зневіру, але з охотою хай кидаються до промислу й торгівлі.

Перейти з одного фаху до другого не так легко. До кожного нового фаху треба підготувитися, а це станеться тоді, як наша молодь піде до фах. шкіл.

Зі стану рільника найлегше перейти до стану міщан, який гуртує в своїх рядах ремісників, купців, підприємців та інших. Кожний, що хоче стати якимсь ремісником мусить вчитися у фаховій школі. Найважливіші фахові школи є:

1) Фахово-доповняюча й ремісничо-промислова школа, яка вчить молодь на добрих ремісників різних фахів.

2) Технічна школа вишколює техніків-працівників в галузях будівельного промислу (будова домів), дорожнього й водного будівництва, млинарства, ткацтва і т. д.

3) Сільсько-господарська школа вчить на доб-

рих рільників, молочарів, годівельників худоби, огородників і т. д.

4) Торговельна школа дає молоді крім загальної освіти ще освіту в ділянці книговодства і банкового діловодства.

5) Жіноча фахова школа вчить кравецтва, трикотарства, куховарства і т. д.

6) Кооперативні школи та різні курси.

Перед вступленням до фахово-доповнюючої школи хлопець чи дівчина вступає найперше на практичну науку до підприємства, яке тому, що хоче вчитися, найбільше подобається, як пр. до кравецької робітні, слюсарні, чи столярні. По вступленні до одної з вибраних робітень її власник зголошує нового учня до ремісничого цеху і є обов'язаний посилати його в пополудневих годинах до фахово-доповнюючих шкіл. По скінченню фахових шкіл та відбуттю практики учень має право вести під своєю фірмою власне підприємство. Крім звичайно принятих фахів, треба звернути увагу на такі фахи як голярство, м'ясарство, пекарство, а у жінок поліжництво та доглядання хворих.

Ближче про фахові школи можна довідатися з книжки: Інж. Іван Лучишин: „Фахові школи. Поради для батьків та молоді“. В тій книжечці вичислені всі українські фахові школи і сказано, як до них дістатися.

Від нас самих залежатиме поширити стан міщан, ремісників, купців. Всякими силами треба старатися піднести свою освіту, а не нидіти, як принагідний зарібник чи денний робітник, якого кожний, хто не хоче використовувє.

Господарське виховання сільської молоді.

Краще бути першим між господарями, як послідним між володарями — каже наша приповідка. Розумний господар дає собі всюди раду, знає, що поле то його варстат праці. Воно його кормить, приодіває, дає життя.

Наша сільська молодь, яка перебуває на батьківській рілі, мусить від малих літ вложити велику працю на те, щоб підготувитися до майбутніх обов'язків господаря. По скінченні сільської школи, не можна переривати зв'язку з книжкою, треба вчитися далше. Головне діло для господаря — пізнати свою рілю. Тут треба збагнути, який рід зерна та спосіб господарства принесе йому найбільшу користь. Старається він все стежити, який плід його рілі має попит на торговиці та ринку.

Вже з малку приглядається хлопець обрібці рілі. По спроможності треба завжди вживати найкращих рільничих знарядів. Годівлю домашніх тварин провадити так, щоб із неї була користь. Дбати про вартісну пашу, як добре сіно, конюшину, люцерну. Разом із цим розвивати молочарський промисл. Одна добра корова дає більше користи, як кілька зле догляданих, зле відкормлених.

Треба звернути увагу на плекання овочевих дерев. Всі межі й вигони треба використати. Садити такі дерева, які родять здорові овочі. Овочі що надаються переховати в зимі, мають великий попит

на ринку й із них можна мати велику поміч. Гірші овочі можна використати на повила, овочеві вина, тощо. По наших селах конечно треба завести годівлю морвових дерев, із яких відживляється мотиль шовкопряда. Всі неужитки треба використати.

В гарнорозвиненому саді добрий господар держить пасіку. Пасічництва треба довго вчитися. Погляньте на деяких пасічників, вони обходяться з пчілками, як як із добрими дітьми. Божа муха дає їм велику поміч в грошах. Надзвичайно корисна є рибна господарка. Ведена в середніх розмірах не потребує великого грошового вкладу.

Свою господарську освіту здобуйте з відчитів по читальнях, з цікавих господарських книжок та праці на рілі. В Галичині є українські рільничі школи, різні господарські курси, які вміло підготовляють до тяжкої праці на рілі. Краєве товариство „Сільський Господар“ у Львові, Ринок 10. від давних літ працює над господарським піднесенням нашого села. По містах та селах утворено багачко кружків „Сільського Господаря“, що гуртують старших та молодь. Згадане товариство видало багато цікавих, дуже приступно написаних господарських книжок. На селі при кружку „Сільського Господаря“ має працювати над своїм вихованням і сільська молодь.

Недавно „Сільський Господар“ у Львові для **практичного навчання** господарки на рілі започаткував змагання сільської молоді в різних ділянках хліборобської праці. Такі змагання мають виховати молодь на добрих господарів. Вже відбулися такі

змагання в кількох селах під Львовом, в Коломийщині, Перемищині та Стрийщині. Незадовго „Сільський Господар“ видасть опис цих змагань.

Як виглядають такі змагання? Гурток молоді при кружку подає до відома своїм членам, що кожний із них має виплекати найкращу породу чи то буряків, чи льону, чи птиці. На означений час збирають поодинокі змагуни свої вироби чи виплекану тварину, а осібна Комісія оцінює, чия праця гайкраща. За цю працю, яка приносить багато знання, дістає відзначений змагун грошеву нагороду.

Також треба звернути вам увагу на лічнічі зела, лісні овочі та гриби. Їх оплатиться збирати та сушити, а збувати тільки при допомозі своїх кооператив.

Хто має кусник ліса то не можна без пляну його винищувати. При вирубуванні витинати старше дерево, а лишати молодняк, із якого виросте колись добре дерево.

Бачите з того короткого начерку, яку працю треба перейти, щоб виховати себе на добрих господарів. Без пильної праці для піднесення свого господарського фаху, не можливо подумати собі тепер правдивого освіченого селянина. Погляньте на малу дуже культурну Данію. Данці вибилися в світі на сильну державу тільки широкою освітою своїх селян. Тим то ваш святий обов'язок — піддержувати працю над власним вихованням себе на зрілих добрих господарів. Так вихована сільська молодь здобуде для себе радість із життя, а своєму Народові принесе цінні скарби.

Як і що читати?

В сучасну пору друковане слово захопило цілий світ. Тяжко подумати собі освіченого чоловіка, що не користав би з книжки. Добра книжка стала невідступним приятелем кожного, хто вміє з неї користати. Вміти вибрати з великої кількості книжок якраз доbru не легка справа; такої штуки треба довго вчитися.

Книжки збирають у великих і малих книгозбірнях-бібліотеках. Не будемо говорити про великі книгозбірні, як пр. найбільшу на світі в столиці Англії Лондоні (переховується там около чотири мільйони книжок), або про Ватиканську в Римі, де живе Намісник св. Петра. Нам іде про скромну, але підібрану книгозбірню, яка є по наших читальнях „Просвіти“ чи при інших товариствах.

Також кожний освічений чоловік повинен мати свою власну книгозбірню в хаті. З цих книжок повинен він завжди користати. Подумайте, що наше життя дуже коротке, шкода витрачувати дорогий час на марні речі, отже читайте тільки добрі книжки, бо тоді добуте знання буде вартісне для вас на ціле життя.

Як беремо книжку перший раз в руки, мусимо добре призадуматися, чи варто її читати. Пильно треба розглянути хто її написав і про що говорить її зміст. Не можна брати до рук першої ліпшої книжки. Питайте освічених людей про раду, які книжки

читати; таких людей завжди стрінете, чи на селі, чи в місті.

Як ви вже рішилися читати якусь книжку, то читайте поволі, старайтеся слідити за думками автора. Недбало прочитана книжка не полишить в голові найменшого сліду. Прочитане треба лучити з цим знанням, яке маєте з попередньої науки, а як бракує вам такого знання, то починайте науку від цілком легоньких книжок.

З часом побачите, як збільшується ваше знання. А знання, це сила в боротьбі за життя. Треба вам раз на все позбутися такого говорення: „Е, де нам селянам до науки“.

Щоб стати освіченим чоловіком та розуміти свої обов'язки, як громадянина, не треба аж їхати в місто до школи. Пам'ятайте що сучасні славні мужі, які кермують державами, от хочби Мусоліні провідник Італії, не ходили до високих шкіл. Тарас Шевченко, найбільший наш поет, скінчив тільки сільську дяківську школу. Згадані мужі здобули собі широку освіту власною працею при допомозі самоосвіти, пильним читанням книжок і часописів.

Закладайте по селах власні книгозбірні, та гуртуйтеся в праці над поширенням власної освіти.

Тепер перейдемо до другої справи: що читати? Є особні книжки й часописи для дітей, особні для молоді, а окремі для старших.

Всі знаємо, як малі діти люблять слухати гарні оповідання, казки, байки. Діти повинні читати короткі книжечки таких письменників, як Іван Франко (головно його казку „Лис Микита“), Юра Шкрумеляк, О. Білоусенко, Антін Лотоцький, Андерсен.

Гарні казки писали: Гауф і брати Грімм. Англійський письменник Дефо написав славу повість для молоді „Робінзон Крузо“; вона дуже цікава і повчаюча. Дивовижні подорожі Гулівера славного письменника Свіфта, Едмонда д'Амїсіса „Малі герої“, твори: Івана Рудченка, Константи́ни Малицької, М. Підгірянки, ось твори, що здобули серце української молоді.

Думки великого нашого поета Шевченка пізнаєте з „Малого Кобзаря“, крім того конче треба прочитати „Історію Рідного Краю“. З радістю можемо похвалитися, що гарних книжок для дітей і молоді у нас дуже багато. Треба тільки прочитати список їх видань у покажчиках, щоб переконатися, як багато вкладається у нас праці в це діло.

З книжок для молоді треба читати найперше повісті таких письменників як Бориса Грінченка, Вовчка, Квітки, Коцюбинського, Івана Нечуя-Левицького, Івана Франка, Андрія Чайковського, Василя Стефаника, Черемшини, Лесі Українки та Ольги Кобилянської.

Докладніше про книжки з українського письменства можна довідатися з книжки Др. Василя Сімовича: „Рідне Письменство“ („Що кожний українець повинен прочитати з рідного письменства“) виданої у Відні 1918 р.

Осібну сторінку читання творять історичні оповідання Будзиновського, Миколи Гоголя „Тарас Бульба“, Кащенка, Купчинського, та багато книжок виданих Червоною Калиною у Львові.

Врешті треба читати книжки про пригоди, подорожі та спогади. Перше місце тут займає французький письменник Юлій Верн (є українські переклади), знаменитий описувач пригод з життя звірів Кервуд й Сетон-Томзен, далше Кіплінг, Лондон, а з українських Анищенко „Мандрівки до південного бігуна“, Дорошенко, Лункевич та Злотополець і Федів, що написали надзвичайно гарну і цікаву повість про українського Робінзона.

Добрі вказівки про те, як підібрати собі книжки, знайдете в „Пораднику для самоосвітніх гуртків“ (видання „Просвіти“) та в книжках з т. зв. Популярно-Наукової Бібліотеки.

Книжки, які стануть для вас основою знання, це Історія України Грушівського чи Дорошенка, Україна наш рідний Край (опис нашого краю) Рудницького Степана, Кобзар Шевченка та інші. Зокрема треба постаратися, щоби в читальні була „Українська Книга Знання“, у якій знайдете відповідь на кожне питання, яке вас цікавить. До цього всего треба ще читати національні часописи, бо рідний часопис лучить нас із цілим світом та дає вістки, як живе наш нарід по цілому світі.

Нехай цих кілька слів розбудить у вас любов до української позитивної книжки.

VI. ПЛЕКАННЯ ТІЛА.

Як плекати здоров'я?

Здоров'я — це скарб. Тільки здорова людина може успішно працювати і тільки народ, що складається зі здорових і дужих одиниць, зможе устоятися в життєвій боротьбі, зможе побороти труднощі на шляху свого розвитку.

З причин, що найбільше загрожують здоров'ю й життю людини, стоять на першому місці так звані заразливі, пошесні хвороби, тобто такі, що на них захворює відразу більша кількість людей, як-от тиф, різачка (червінка), грипа, кір, шкарлятина і багато-багато інших.

Причина цих хоріб — невидні голим оком, тільки при дуже сильнім побільшенню, тваринки, що їх називають заразнями (бактеріями). Вони дуже маленькі, на одному міліметрі можна їх рядочком покласти кілька соток. Заразні дістаються до людського тіла різними способами: носом із вдихуванням повітрям, ротом із харчем чи водою, або крізь покалічену шкіру. Знаходяться вони завжди в тілі хворої людини і від неї різними способами й шляхами попадають до здорових, там розмножуються швидко та спричинюють важкі хвороби, часом і смерть.

Як охоронятися від таких хворіб? В першу чергу треба зберегати завжди й усюди найбільш старанню чистоту і харність. Треба щодня

вмивати теплою водою й милом головно руки, лице, голову й шию; що найменше раз у тижні обмити докладно ціле тіло; літом купатися, як мога часто в ріці, чи ставі. Перед кожною їдою вмити добре руки, після їжі вимити зуби й рота теплою водою. Водою й милом змивається не тільки бруд з тіла, але також мільйони заразнів, що поналипали на руки, насіли на тіло.

Чистота не може обмежуватися тільки до тіла; торкається вона так само білля, постелі, хати, обістя, стаєн, керниць, доріг й вулиць. В чистій сорочці ходити приємніше, в чистій постелі й спиться смачніше; в брудному біллі й постелі легко замножуються різні насікомі, блохи і воші; вони перешкаджають у сні, а до того воші переносять з людини на людину страшні хвороби, як от висипний й наворотний тиф. Що це за люті хвороби, про те можуть найкраще рзказати ваші старші брати і батьки, коли бачили в 1919. році на українських степах тисячні жертви тих невидних ворогів, що й dokonали силу Української Армії.

У наших селах літом повно в хатах всіляких лух; вони становлять немалу небезпеку для здоров'я, а саме переносять на своїх лапках усяку нечистоту на хліб, харчі, ложки, миски; тим способом поширюються різні заразливі хвороби як різачка, черевний тиф, холера й інші. А прецінь позбутися мух не так-то тяжко; там де хата чиста, долівка й обстановка вмиті, де не валяються недоїдки страв, де вмиті горшки й миски, де на обістю прикрита гноєва яма і в стайнях підметено і прибрано, там і мухи не держаться.

Пильну увагу належить звертати на воду. До пиття треба брати воду тільки з доброї криниці або джерела. Через погану воду переноситься багато різних заразливих хворіб.

Особливої уваги вимагає одна хвороба, а саме сухоти чи пак туберкульоза; на неї хворють у нас сотні тисяч, мільйони людей, а вмирає на неї більше, як від усіх інших хворіб разом. Ця хвороба страшніша ще тим, що не звалює людину відразу, а підступно, поволі, але невпинно руйнує здоров'я, нищить життя. Вона дуже заразлива; заразні перенесяться з хорих на здорових при кашлі чи говоренні з капельками слини, або з харкотиння, що його хорі на туберкульозу випльовують, яке висихає і з курявою заразні підіймаються в повітря та при вдихуванні попадають просто в легені; або вкінці з молоком хорих на туберкульозу корів.

Зі сказаного ясно, як треба поступати, щоб охоронитися від цієї страшної зарази, а то: При кашлі засланяти рот хустиною і не плювати по долівці; вживати молока тільки від здорових корів, а від хворих хіба тільки вареного.

Великий ворог туберкульози сонце; воно вбиває заразні туберкульози вже за кілька мінут. Тому-то нема туберкульози там, де хата ясна, суха, де має свобідний доступ соняшне проміння й свіже повітря. Отже провітрюйте бодай два рази на день хати і перебувайте як найбільше на сонці. До того сонце і повітря гартують тіло, роблять його сильнішим, більш відпорним на хворобу. Тим то клич молодого українського покоління повинен бути: Як найбільше сонця і воздуха у наші хати!

Як придбати силу і зручність?

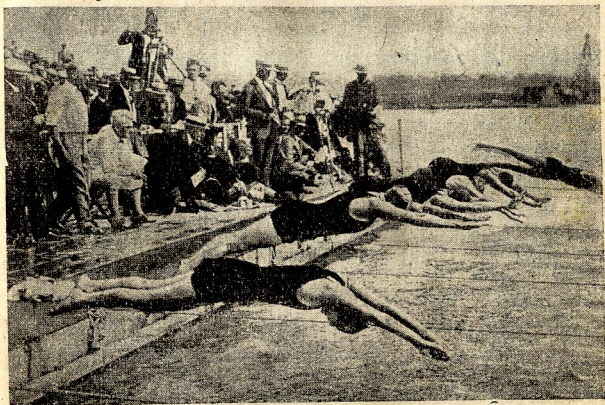
На те, щоб бути сильним, здоровим і зручним, не вистарчить здорово жити. Треба ще розвивати тіло різними вправами і грами, які називаємо одним словом: спорт. Ви певно чуєте не раз від старших: Їй де там хлопіві до спорту, от коби наївся тай виспався й буде жити та працювати до самої смерти! — А ви тоді подивіться добре на тих дядьків, що таке балакають, які то вони не раз покривлені, неповоротні, зайдуть до міста, то кожний із них сміється, а як хто їх зачепить, то й слабшому силою вступляться, бо не вміють оборонитися.

Отже спорт дасть сам силу й зручність, а крім того ще велику приємність. Ви подивіться, як то молоді бузьки та яструби не раз годинами вправляють у льоті під хмари; вони теж спортсменці — заправляються до трудів життя. Отже не будьте гірші від птахів і беріться до спорту.

Якже ж до того забратися? Самому спорт зле вправляти, краще гуртом, тому заложите у вашім селі якесь спортове товариство. Може це бути Кругок Сокола, Плаю, спортова секція „Просвіти“, Кооперативи, „Рідної Школи“, або й окреме Спортове Товариство, а в горбковатих і сніжистих околицях, де добре в зимі їздити на лещетах (нартах), Філія Карпатського Лещетарського Клубу. Якщо бажаєте котре з тих Това-

риств заложити, то зверніться до Кооперативи „Батьківщина“, що видає цю книжку, листом за порадою, а ми вам зараз про все напишемо.

Які ж спорти найліпше на селі вправляти? Передовсім ті, що до них не треба ніяких особних площ і приладів. Найважніший із них це плавання. Вже старинні Греки казали, що найбільше нездарний чоловік, це такий, що не вміє ні читати ні плавати. А на Січі ніхто не міг стати козаком, як не вмів Дніпра впоперек перепливати. Отже кожний хлопець, чи дівчина, муєть уміти плавати. В кожному селі знайдеться річка чи став, а як нема глибокого місця то ви поглибіть або загатіть і невеликий потічок, поробіть лавчини на бе-

Пливацькі змагання. Змагуни скачуть в воду і починають плисти навипередки

Верховинський хлопець на лещетах

резі й роздягальні-шаласи, тай матимете своє власне збірне місце до купелі. Лише тримайте його в порядку і не купайте в нім коней. Попросіть якогось чоловіка, що знає гарно плавати, аби вас учив і сходитесь в означений час, окремо хлопці а окремо дівчата, над річкою від раннього літа до пізньої осені, не бійтеся зимної води ні непогоди! До купелі вживайте маленьких штанців т. зв. плавців вшитих з куска якоїнебудь матерії. Де більші води там вправляйте теж веслярство.

Другий такий спорт, який повинен кожний хлопець і дівчина в зимі вправляти, це лещетарство; це насправду селянський спорт, бо походить він від селян північних народів: норвежців і шведів. Дійшов він уже й до наших гуцулів, бойків та лемків, як про те свідчать світлини (фотогра

фії) наших селян лещетарів, які поміщуємо. Робіть собі самі лещети з ясеня й у зимі усі виходьте з ними на сніг!

З інших спортів вправляйте біги, скоки вдалечінь і ввисочінь та мети ратищем і кулею. Все це називаємо з грецька легкою атлетикою. Як до цього і до інших спортів про які пишемо, звертатися, є добре описано в Збірнику — „Спортовий Альманах“ Вогнів, який дістанете в кожній книгарні за 1. злотий 50 грошів. Його повинен мати кожний спортовий гурток. Крім того вправляйте ще дужання (тяжка атлетика) й боротьбу на кулаки (бокс). Гуртом грайте в такі спортові гри, як відбиванка і копаний м'яч (футбаль). Головно відбиванка це цікава й добра гра, надається також для дівчат, а площі для неї великої не треба.

Плекайте теж їзду на конях і просіть давніх вояків досвідчених кіннотчиків, щоб вас у цьому повчали.

Часто уряджуйте прогульки в ліси, гори й до цікавих місцевостей, не лякайтеся вибратися й у дальшу мандрівку, пізнати свій край, нарід та загартуватися в трудах мандрівки. На полонинах, пасовищах і лісах уряджуйте собі табори з шаласів і шатер, у них пробувайте, варіть самі собі страву й у всім наслідуйте давніх наших Запорозців і Пластунів.

Перестерегайте все чесно правил, принятих у кожному роді спорту й будьте чемні й дружні для своїх спортових супротивників, із якими змагаєтеся. Як уже добре опануєте якийсь рід спорту, то

уладжуйте собі змагання, у вашім селі або між гуртками кількох сіл.

Якщо хочете вправляти спорт, а не знаєте як до того заборатися, то напишіть до нас, а ми вам радо порадимо й поможемо.

Намовте своїх родичів, щоби передплатили одинокий ідеологічний двотижневик українського націоналізму

ПЕРЕМОГА

Місячна передплата 80 гр.

Адреса: „Перемога“, Львів, Домініканська 11

Сокальщина і Белзщина складає свої ощадности в „Українбанку“ в Сокалі.

Адреса: „Українбанк“, Сокаль.

Коломийщина, Яблонівщина і Печеніжинщина складає свої ощадности в ПОКУТСЬКІМ СОЮЗІ в Коломій.

Адреса: *Покутський Союз, Коломия, Народний Дім.*

VII. ЯК ПОВОДИТИСЯ.

Кожному культурному чоловікові треба знати, як поводитися супроти других людей, на вулиці, на зборах, на забаві, в гостині і т. п.

Передовсім кожна людина повинна дбати про чистоту коло себе. — Не боятися води й не жалувати її, а митися якнайчастіше. По кожній роботі змити бодай руки. Крім раннього миття пильнувати перед сном вмити бодай лице, руки й зуби. Літом купатися в ріці, чи потоці.

Одяг наш повинен бути також завжди чистий і відповідний до хвилі. До роботи брати одяг старший, хоч би й полатаний, але випраний.

Коли йдемо між людей, звернути треба більшу увагу на вбрання й зачіску.

До втирання носа повинен кожний уживати хустку, а не, як тепер звичайно водиться, кулака чи поли! До доброї поведінки належить теж і добре відношення до своєї найближчої родини, головню родичів, та до усіх людей.

На селі звичай, що здоровиться всіх стрічних. В місті здоровляться тільки знайомі. Поздоровлення й відношення повинно бути привітне, але не сміє ніколи переходити в пониження.

При поздоровленні можна ще й уживати словного привіту. (Християнське поздоровлення, слава, гаразд і т. п.).

Ближчий привіт — подання руки. Старшому

подається руку щойно тоді, як він простягне свою перший.

Тямити треба, що руку подається тільки тим, що своєю честю (особистою і національною) на то заслуговують.

Як входимо там, де зібрана більша кількість людей, то витаємося тільки так, що здоровимо всіх поклоном голови.

Кожний мужчина в хаті, склені чи уряді му- сить відкривати голову.

Відкривас він теж голову перед церквою, хре- стом, як стріне похорон і як грають, чи співають національний гимн.

Як сидимо на концерті і співають національний гимн, або в церкві „Боже Великий“ треба обов'яз- ково всім встати й вислухати тих пісень на позір.

Як входимо до чужої хати, треба застукати в двері й увійти, аж нас попросять. Не забути ви- терти ноги.

Як потрутимо когось нехотячи, то все треба попросити вибачення.

Треба знати нам, що чим культурніший нарід тим чемніші в нього звичаї, відношення мужчин супроти жінки. Осібною пошаною наділюється жінку-матір.

Все, а особливо, як у неї на руках дитина, зрбити їй місце чи прийти з поміччю. При вході дайте їй ввійти першою.

Пошана й поміч належить завжди старшим і слабшим. Розговорка й поведінка між молоддю має теж свої права. Нераз є нагода і посміятися і по- жартувати, але при тому треба оминати поганих

слів, проклонів і злосливих жартів. Числитися завжди треба з тим, щоб не наразити нічийої чести, не наразити когось на непотрібну обмову.

Кожний культурний хлопець мусить знати, що супроти чесної дівчини він усюди чи то в хаті, чи на забаві, чи на вулиці має поводитися чемно й гідно.

В гостину заходимо до добрих знайомих тоді, як нас там просять. Як стріне когось з ваших знайомих якесь нещастя, чи прикрість, відвідуйте їх самі з обов'язку і як тільки можете допоможіть у нещастю.

Прийдеться вам піти до уряду чи виберетеся в подорож то тямте, що з вашого поведення судити будуть не тільки вас самих, а цілий нарід. Заховуйтеся гідно, певно, шануйте свою мову, не ломіть язика чужою незнаною мовою. У нашому краю по українськи розмовитеся усюди.

Курення вистерегатися, а як хтось вже не може перестати курити, то хай знає, що в урядах і читальнях ніде курити не вільно, а в поїзді тільки в відділах („переділах“) до цього призначених.

Не плювати на підлогу. На те призначені сплювачки.

До доброї поведінки належать й такі прикмети як точність і совісність. Піднялися ви якоїсь праці — зробіть її як найсовісніше. Маєте прийти до когось, чи зачати сходуни, чи представлення — придержуйте назначеної години.

Отсими кількома найважливішими й загальними прикметами доброї поведінки мусить визначитися кожний українець.

ДЕСЯТЬ ВЕСЕЛИХ ВКАЗІВОК ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО ПАРУБКА.

1) Не ходи до читальні. На що тобі читати книжки чи газети? Ось твій дід нічого не читав, а жив. Так і ти будеш жити.

2) Не купуй у своїх. Пам'ятай, що заробляти маєш давати тільки чужинцям.

3) Де тільки можеш вийся. На забаві, на весіллі, на ярмарку — всюди пий до затрати свідомости, а закоштуєш великої приємности, як звалишся в рів і переспийся в м'якім болоті.

4) На весіллі й забаві будь „морювий“. А будеш ним тоді, коли зачнеш біятику, а навіть поріжеш ножем одного-двох своїх товаришів.

5) Вбирайся по „панськи“. В кожного жида на ярмарку купиш на рати „анцуг“: чорні панталони, жовті мешти, ясну маринарку, червону краватку, а щоб було більше „аліганцко“, то натикай де можеш різких блискучих бляшок, ланцюшків, а навіть цілих пуделок у краватку, в маринарку, в штани, в волосся запхай гребінь, а в вухо ковток, як це звикли робити дикі мурина.

6) А як вже схочеш раз на відміну вдягнутися в народній стрій, то не вбирайся в давню прегарну ношу, що її носили й носять у твоїм селі діди й батьки, а возьми на себе широчезні, трохи за куці, сині або червоні шаравари, сорочку з тонкого фабричного полотна, до неї припни вишиваний передок, штани підопни „шлийками“, взуй жовті мешти,

а на голову візьми кашкет, такий, що його у Львові всі батари носять — ото будеш красний, як місяць ясний!...

7) Де зайдеш, — чи то до уряду, чи до склепу — говори чужою мовою. Не кажи: „Слава Ісусу Христу, чи Добридень, чи Гаразд“ — тільки: „Дзінь-добрий на пана“ і т. д.

8) Як тільки побачиш хочби здалека чужого „пана“ — то скоренько прибіжи, вклонися низенько і поцілуй в руку. А навпаки — як побачиш, що йде свій чоловік — то стань собі на стежці, обернися в другий бік і не вступися з дороги. Можеш собі при цьому щось свистати, або плюнь йому під ноги, а в ночі засвіти в очі ліхтаркою.

9) Не йди на жадну виставу, на концерт, чи на реферат (доповідь). Збери тоді пачку таких самих як ти, стань при вікні й гукай на ціле горло сороміцьких пісень.

10) І остання заповідь: рий чоловіче, де можеш. Не дай, щоб у твоєму селі повстала якась освітня чи спортова організація, відмовляй інших від неї — і рий, рий, рий...

А як сповниш ці всі заповіді, то тоді будеш найбільший... хочеш знати? отже скажу: **НАЙБІЛЬШИЙ БЛАЗЕНЬ**, що його колинебудь носила українська земля.

VIII. ОРГАНІЗАЦІЯ Й ПРАЦЯ МОЛОДІ У СВІТІ.

З давніх часів історії соняшної Греції переходили до нас вістки про малий край, що на всі часи полишив по собі гарний спогад із життя хоробрих мешканців. Край цей званий від міста-столиці С п а р т а велику увагу присвятив вихованню молодого покоління.

Спартанська молодь від ранніх літ працювала над здобуттям сили духа і тіла. Військове таборове життя, заправлене працею і голодом, на спеці та зимні викресало нову породу сильних, характерних горожан. Історія переказала нам згадку про героїську оборону гірського просмику Термопілі, де в обороні грецької свободи три сотки хоробрих молодих Спартанців принесло своє життя на жертвеннику рідного краю.

Від тих прадавніх часів, аж до сьогодні, тільки ті народи мають добрих громадян і хоробрих вояків, що стараються вже змалку заправляти молодь у службу Батьківщині.

Ми перейдемо з вами кілька важніших держав світа: пригляньмося, як ті організації — товариства молоді працюють. В цій мандрівці по світі задержимося на А н г л і ї.

Ви знаєте, А н г л і я це велика світова імперія (великодержава), яка з невеликого острова панує над безмежними просторами земель і океанів та над сотками мільйонів людей по всіх частих світа.

Якже ж. дійшли до того англійці? Їх земля вбога і неурожайна, не можна її навіть рівняти з багатством української землі!

Англійці запанували над світом тим, що відповідно виховують свою молодь; вона вміє сміло й відважно пускатися в широкий світ, витривало поборювати всякі труднощі й невдачі і мудро правити тими народами, що під владою Англії. Один англійський генерал, Бейден-Поуел створив організацію скавтів (по нашому пластунів), що мала виховувати молодь у тому напрямі. У ній тепер гуртується зверх мільйона англійської молоді. На взір Англії майже всі народи світа заложили в себе пластові товариства-улади. Такий пластовий улад був і в нас.

Всі пластуни світа висилають своїх заступників на великі пластові з'їзди, які відбуваються що кілька літ в гостині щораз то іншого народу і там вчаться пізнавати інші народи світа та з ними заприятуються. Останній з'їзд був минулого року на Угорщині. Брили в нім участь і українські пластуни з Закарпатської України.

В Італії, яка перебрала вікову спадщину по давній римській державі, не полишено молодь самій собі. В часі боротьби за волю, італійська молодь охочо станула до оборони краю перед ворогом. Та найбільший організаційний розгін прийшов тоді, як Італію перебрав в 1922 р. вожд італійського народу, ковальський син Беніто Мусоліні. Мусоліні старається виховувати молодь на сильних духом і тілом горожан і жовнірів. Цю працю вложено на народню організацію звану „Балілла“ (назву цю взяли італійці від прізвища хлопця героя, який в році 1846

дав знак до викинення австрійців з одного міста над морем). Членом „Балілла“ може бути кожна італійська дитина.

Цілий італійський нарід, що вірить у свого вождя, з захопленням дивиться на працю молоді в цій організації. В Італії не має ні одної дитини, яка не хотіла б належати до Балілли. Чи можна подумати собі кращий образ над цей, як тисячі італійської молоді в чорних сорочках (такий обов'язує стрій) з піснею на устах, вдивлені в свого духового вождя Мусолінія з закликком „хай живе Італія“, прямують до зміцнення сили своєї Батьківщини і відродження слави старого Риму.

З Італії перейдемо до найсильнішої військом і грішми держави Європи Франції. Ще тому зверх 100 літ прославив французьку зброю на цілий світ найкращий полководець світа цісар Наполеон І. Блискучі побіди французів у часі світової війни опиралися у великій мірі на організаціях молоді. Військовий дух і гасло: „Цілий нарід під зброєю!“ обхопив всі організації французької молоді, яка підготовляється в часі мира до оборони своєї батьківщини.

Споконвічні суперники французів — німці не остали за ними по заду в організації своєї молоді. По програній війні, згуртували усю свою молодь у спортових та інших організаціях, які начисляють кілька мільйонів членів. В тих спортових товариствах молодь не тільки виробляє силу і зручність, але дбає теж про розвій духа (характеру).

Від часу, як в Німеччині прийшов до влади Гітлер, об'єдналися всі організації молоді під його про-

водом. Кожний хлопець і дівчина мусить перейти вишкіл в т. зв. „таборі праці“. Там вчать молодь усіх станів, чи багату, чи бідну, не цуратися ніякої, хочби і найтяжчої праці, дбають про її здоровля та військову підготовку і розбуджують в ній духа пошвяти і вірности ідеям німецької нації.

На півночі Європи розтягається великий край поперетинаний багатьма озерами та вкритий лісами — це Фінляндія. Фінляндці це невеликий нарід, має всього три і пів мільйона членів. Але вславився він на цілім світі великими прикметами духа й тіла. Фінляндці є знані як найліпші спортсвці на світі, вся їх молодь працює змалку в спортових товариствах і цею працею, що дала фінляндцям великий гарт духа й тіла, вибились вони на один з найкультурніших народів світа.

Як бачите усі народи мають такі організації молоді. Ми вичислили вам кілька з них, а є вони усюди: і в Америці, в Югославії, в Чехах і на Литві, ба навіть большевики та далекий край Азії — Японія усю свою надію покладають на молодь і її відповідно виховують в окремих організаціях.

І. ФРАНКО:

Кожний думай, що на тобі мільонів стан стоїть,
Що за долю мільонів мусиш дати ти одвіт.
Кожний думай: тут в тім місці, де стою я у вогні,
Важиться тепер вся доля величезної війни.
Коли впаду, не достою, захитаюся, мов тинь,
Пропаде на дармо праця многих-многох поколінь!

ІХ. МОЛОДЬ ПРИ ПРАЦІ.

Перегляд наших Товариств і Установ.

В тім уступі розглянемо головні наші Товариства, установи і організації, які кермують життям Народу на західньо-українських землях.

Життя народу дуже всестороннє й треба різних організацій, щоби те життя охопити.

Політично організують нарід партії. Кожна з партій має гарну програму, але не кожна так поступає, як у програмі написано. Ціла біда з нашими партіями в тому, що одні існують лише на папері, а другі думають тільки про вибори. Як є вибори, тоді партії рухаються. Але як тільки вибори минуть, то наші партії немов засипляють. Ніде їх праці не видно, організації вони не переводять. А без організації нічого не вдіє. З незорганізованим народом ніхто не числиться.

Про те зрештою ширше говоримо в окремім уступі.

Про освіту, виховання і науку дбають у нас такі Товариства:

„Просвіта“ — найстарше українське товариство; від неї пішло наше національне відродження. Централь „Просвіти“ у Львові. По селах існують читальні „Просвіти“, а в містах „Філії Просвіти“, які кермують працею читалень. Головне завдання „Просвіти“ тепер — ширити освіту в народі. А спосіб для того — ширення книжок і побо-

рювання неграмотности. (Адреса: Просвіта, Львів, Ринок 10).

Над вихованням дітей і молоді працює Товариство „Рідна Школа“. Це дуже важне Товариство. „Рідна Школа“ закладає школи, курси, диточі садки, захоронки і тисячі дітей виховує на свідомих українців. (Адреса: „Рідна Школа“, Львів, вул. Словацького ч. 14).

Про науку дбає „Наукове Товариство імені Т. Шевченка“. Там працюють українські вчені, розроблюють знання і зв'язують українську науку з іншими народами. (Адреса: Н. Т. і. Ш., Львів, Чарнецького 26).

„Товариство Прихильників Освіти“ помагає нашим студентам, які вчуться на високих школах (університетах). Воно вдержує Академічний Дім, де мешкають студенти та опікується різними студентськими організаціями. (Адреса: Т. П. О., Львів, вул. Супінського ч. 21).

Про музику й спів дбає „Музичне Товариство імені Лисенка“. Воно вдержує музичні школи та опікується музичними і співацькими товариствами. (Адреса: Муз. Т-во, Львів, вул. Шашкевича ч. 5).

Про сільське господарство дбає Т-во „Сільський Господар“. Воно видає багато господарських книжок, закладає по селах свої кружки, а по містах філії, вдержує агрономів, які дають поради в господарських справах та провадить курси і виклади. (Адреса: Сіл. Господар, Львів, Ринок 10).

Споживчі кооперативи, що є по селах, належать до Повітових Союзів Кооператив. А знов По-

вітові Союзи об'єднує Центросоюз у Львові. Центросоюз доставляє товари Повітовим Союзам, а ті кооперативам. Деякі товари виробляє Центросоюз вже у своїх фабриках. Інші товари купує в українських фабриках, але багато мусить купувати ще в чужих бо своїх фабрик ще нема. (Адреса: Центросоюз, Львів, вул. Зіморовича ч. 20).

Усі українські кооперативні молочарні об'єднує „Маслосоюз“. Молочарні посилають до „Маслосоюза“ масло, а „Маслосоюз“ старається то масло по найвищій ціні продати в краю і за границею. (Адреса: Маслосоюз, Львів, вул. Бартоша Гловацького ч. 23).

Для кредитових кооператив централею є „Центробанк“. Він зичить кооперативам гроші на позички між членів.

По повітових містах існують Повітові Українські Банки і вони теж у потребі зичать гроші сільським кооперативам і поодиноким українцям.

Звідки наші банки мають гроші? Лише з вкладок. Що більше українців складає свої ощадности до українських банків, то тим більше позичок можуть вони давати. Тому дуже важне, щоб українці не тримали грошей у скрині, але складали їх до українських банків на вкладки. (Адреса: Центробанк, Львів, вул. Костюшка ч. 5).

По містах є також кооперативи „Народної Торговлі“. „Народня Торговля“ має кілька склепів у Львові і у кожному більшому місті в Галичині і в Луцьку на Волині. (Адреса: Нар. Торг., Львів, Ринок ч. 36).

Усі українські кооперативи — чи то споживчі,

молочарські, чи кредитові об'єднує Ревізійний Союз Українських Кооператив (Р. С. У. К.). Він переводить контролю кооператив, про-вірює білянси і слідкує, щоби в кооперативах не було надужить. Усіх українських кооператив є біль-ше, як 3 тисячі. (Адреса: РСУК, Львів, вул. Міцке-вича ч. 12).

Тепер згадаємо ще про приватних купців і про-мисловців. Їх теж вже немале число і вони є зорга-нізовані в Союзі Українських Купців і Про-мисловців. До того Союзу повинен нале-жати кожний український купець і промисловець. (Адреса: С. У. К. і П., Львів, Ринок ч. 10).

Українських ремісників організує Товариство „З о р я“. До „Зорі“ повинен належати кожний український ремісник і челядник. „Зоря“ має по краю свої філії. (Адреса: Зоря, Львів, вул. Вірмен-ська ч. 25).

Крім того є ще такі товариства, як „Дні-с т е р“, який асекурує хати і збіжжя від огню і гра-ду (адреса: Дністер, Львів, вул. Руська ч. 20), і „К а р п а т і я“, яка обезпечує людей на випадок смерти (адреса: Карпатія, Львів, Ринок ч. 38).

Позатим існує багато Товариств, які дбають про духове й фізичне здоров'я старших і молоді. Товариство „Відродження“ (Львів, вул. До-мініканська ч. 11) веде боротьбу проти алкоголю і тютюну — великих шкідників людського здо-ров'я. С о к і л (Львів, вул. Руська ч. 20) органі-зує старших і молодь й гартує їх здоров'я. „П л а й“ (Львів, Чарнецького ч. 26) організує тих, що лю-блять робити прогульки й пізнавати рідний край.

Карпатський Лещетарський Клуб (Львів, вул. Генінга ч. 16) заохочує українців до лещетарства й організує лещетарів.

Є ще багато українських спортових організацій, а всі вони належать або повинні належати до Українського Спортового Союзу (Львів, вул. Домініканська ч. 11).

Вкінці існує ще Українське Товариство Допомоги Інвалідам (Львів, Потоцького ч. 48), яке допомагає інвалідам Української Армії і виплачує їм місячні ренти. Скромні ті ренти, бо не всі українці пам'ятають про обов'язок супроти своїх інвалідів.

Товариство Охорони Воєнних Могил (Львів, вул. Словацького ч. 14) дбає про те, щоби могили українських вояків були упорядковані та щоби пам'ять про них не загинула. На те Товариство треба конче складати грошові датки, щоби воно могло сповнювати свій обов'язок.

Оттак перейшли ми усі важніші Товариства. Якщо маєте до котрогось з них яке діло — пишіть, але не забудьте в лист вкласти поштову марку на відповідь, бо йнакше вам не відповідать.

Пізнати рідний край — це Ваш обов'язок.
В цьому pomoже Вам книжка Ст. Рудницького:

ОСНОВИ ЗЕМЛЕЗНАННЯ УКРАЇНИ

Ціна: Замість зл. 2.50, тільки 1.50.

Замовляти: в книгарні „Рідної Школи“,
Львів, вул. Сикетуська ч. 20.

Як відбувати сходи й засідання.

Громада — великий чоловік, каже українська приповідка. Мова тут про зорганізовану громаду, що вміє і хоче слухати вибраного з-поміж себе провідника і з запалом готова переводити задуману роботу.

Хто з нас пробував взятися у двох до якоїсь праці, знає, скільки то треба вмілости й зручності вплинути на свого співробітника, щоб праця з ним принесла користь, а не була перешкодою. А що вже говорити про працю десяткох людей? Тут той, що має на думці успішно перевести якесь діло, мусить знати, як забратися до тих дев'ятох своїх товаришів, щоб із них мати корисних і карних співробітників.

До цього конечно потрібно провідникові вміти провадити сходи. Робиться це так: один наймоторніший, скликає своїх вибраних товаришів на точно означену годину й місце. В визначеній годині він приходить на місце збірки. Добре було б, як би трохи вчасніше від решти. Провідник повинен давати приклад точности. Запрошені збираються точно (час то гроші, не тратьте його на дармо і не крадіть його другим). Коли вже всі запрошені зібрані, точно в визначеній годині провідник виступає на видне місце і просить зібраних зтишитися. Потім говорить: отсим отвираю наші перші сходи. Зібралися ми тут на те й на те (тут говорить про

ціль перших сходин). Наші сходини будуть відбуватися згідно з такою програмою (тут відчитує написану на картці паперу заздалегідь уложену програму. На перші сходини може вона так виглядати: Перша точка 1) відкриття сходин, 2) вияснення цілей і завдань товариства, яке засновуєте, 3) вибір провідника нашого гуртка, 4) намічення діяльності нашого гуртка на найближчий тиждень (два тижні), 5) внески й запити, 6) закриття сходин).

На чергових сходинах поставте як другу точку: Пригадку рішень із попередніх сходин і звіт із їх виконання, як третю: цікавий реферат.

Той, що скликавав, провадить сходини аж до вибору провідника, потім передає провід сходин вибраному провідникові. До обов'язку того, що провадить сходини належить вдержати лад й порядок в часі сходин. Дуже некультурно перекричувати когось, що говорить, гукати на сходинах, співати, розмовляти під час сходин з другими. Як котрийсь хоче у справі, що про неї на сходинах говориться, висказати свою думку то просить провідника голосу і щойно по його дозволі говорить те, що задумав. Того, що перешкаджає повинен провідник виключити з сходин (про культурне поведіння читай в уступі „Як поводитися“). По вичерпанню програми провідник проголошує, що сходини скінчені й умовляється з членами про час і місце чергових сходин.

Вибраного провідника повинні члени слухати і по можності влекшувати йому, а не утруднювати працю. По висліді праці пізнається вартість, зорганізованість і карність гуртка і його провідників.

Сільська молодь та „Рідна Школа“.

Виховання молоді це для кожного гароду надзвичайно важна справа, бо від того, яким буде молоде покоління, залежить вся його доля й будучність.

У нас дбає про виховання молоді Товариство зване „Рідна Школа“ з осідком у Львові. Сільська молодь має супроти „Рідної Школи“ великі обов'язки. Закон про товариства з 1932 р. постановляє, що молодь у віці від 12—18 літ може за згодою батьків чи опікунів належати до місцевого кружка „Рідної Школи“. Молодь працює в так званих „Секціях доросту“ при кружку „Р. Ш.“. Перед тим треба, щоб батьки підписали заяву, що годяться на вступлення сина чи доньки до Секції. Секцією доросту завідує покликаний до цього опікун.

Який є плян праці в такій секції? Найперше треба раз в тиждень відбувати сходи усіх учасників. Читати й вияснювати історію та опис землі, спільно читати повчаючі книжки і прочитане обговорювати. Давати зрозумілі відчити й реферати. Кожного року підготувати Свято Шевченка, Франка, Шашкевича, та давати діточі пописи, концерти, вистави. Само собою розуміється, що в селах, де немає кружків „Р. Ш.“ треба їх оснувати, а до цього часу обов'язки закладання „Секції доросту“ переходять на Виділ Читальні „Просвіти“.

Зборні лекції „Рідної Школи“ на Гуцульщині

Секції доросту при читальні „Просвіти“.

Читальня „Просвіти“ гуртує ціле село при освітній та громадянській праці. В секції доросту треба створити аматорський гурток, оснувати хор та самоосвітний гурток. Праця секції майже така сама, як в секції доросту при кружку „Р. Ш.“. Праця ваша в секціях доросту має вам вказати способи підготовки до тяжких обов'язків як будучих громадян українського народу.

Сільська молодь й кооперація.

Українська кооперація змагає до того, щоби гріш українців, запрацьований тяжкою працею не попадав в чужі або лихварські руки. До недавна було так, що українці купували звичайно в жидівських склепах (бо своїх не було) і купували чужі товари, бо своїх теж не було. Кооперація бере в свої

руки торговлю і повинна продавати товари лише українських фабрик.

Українська молодь може багато допомогти розвиткові кооперації. Запам'ятайте собі, що купувати маєте тільки в українській кооперативі, або в українським приватнім склепі. Приглядайтеся, який товар купуєте. Кажіть склепареві, щоби вам продавав вироби українських фабрик.

Якщо так будете поступати, то причинитеся до розросту нашої торгівлі і промислу. Хто знає чи й ви з того не скористаєте. Бо як наші фабрики поширюються — приймають нових робітників. Тому не кажіть, що вам все одно де і що купуєте!

Сільська молодь та Сокіл.

Попри секції доросту в кружках „Р. Ш.“ чи читальні „Просвіти“, кооперативи, повинно бути в селі й спортивно-руханкове товариство „Сокіл“. Можна сказати, що Сокіл — це виключно організація молоді. Сокіл, як товариство стремить виховати здорове тілом і духом молоде покоління українського народу; Сокіл вчить єдності та свідомости підчинитися своїм провідникам. Праця в сокільських рядах ділиться на працю весною й літом та працю зимою.

Праця весною обіймає:

- 1) що неділі та свята сходини;
- 2) читання історії України;
- 3) вільноручні вправи на воздусі;
- 4) святочні виступи, змагання;
- 5) вправи з пожарництва.

Праця в зимі:

1) сходини що неділі й свята; 2) відчити з історії України та інших галузей знання; 3) впоряд і руханкові виправи; 4) проби до весняних виступів; 5) санчарство, совгарство, лещетарство.

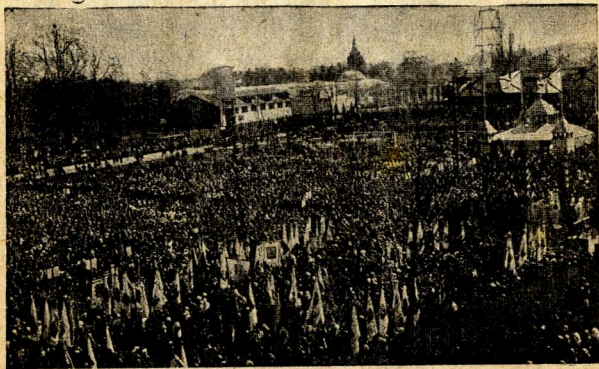
Католицька акція української молоді.

Тепер скажемо вам декілька слів про організацію української молоді, що має за ціль на вічних основах Христової науки виховати українську молодь на корисних громадян.

Ця організація особливу увагу звертає на вироблення християнсько-націоналістичного світогляду та благородного характеру.

Основною клітиною організації (у скорочені називається КАУМ) є парохіяльний кружок молоді.

Адреса: КАУМ, Львів, вул. Сикстуска 39 а.

Сто тисяч української молоді на святі „Українська Молодь Христові“ у Львові

Нарід, що серед нього цвіте
торговля і промисл, має
велике значіння та вплив
у інших народів. Щоб роз-
будувати торговлю і про-
мисл треба мати капітали.
Щоб зібрати капітал треба
ощаджувати. Тому щадіть
і вступайте в члени

КАСИ

Української Католическої Молоді

Львів, вулиця Сикстуська ч 39 а

Ближчі поради дають місцеві парохіяльні
уряди.

Х. ЯК ПОВИННІ ПРАЦЮВАТИ УКРАЇНСЬКІ ДІВЧАТА.

За долю Батьківщини відповідальні ми всі. Ціле молоде покоління мусить стати ліпше, більше корисне для свого народу. Як ціле молоде покоління — то значить українські хлопці й дівчата.

Я знаю, що ви маєте багато праці: і в хаті при господарстві, і прясти і шити, і в полі допомгти — цілий день зайнятий. І скажете мені: „де знайдеться в нас час, щоб зайнятися освітою, працею в товариствах“? Може буде й така, що скаже: „Чи така праця відповідна для дівчат, от хлопці вже від того, щоб тими справами займатися“?

А я скажу вам, українські дівчата, що на те, щоб гідно заслужити собі на ім'я українки — мусите час знайти. Заслужувати собі на те велике ім'я мусимо на кожному кроці, при кожній нашій праці — ціле наше життя.

Знаємо вже, що ім'я наше вимагає від нас праці на кожному кроці.

Зачнемо від хати. Хата наша повинна бути чиста, упорядкована не тільки в неділю, а й кожного дня і в кожную пору. Вона мусить так і говорити кожному, що вона рідна-українська. Тому не впишайте до хати „панських меблів“, бо з ними впроваджуєте під рідну стриху чужого духа, чужу культуру. Приберіть хату нашими прекрасними вишивками. Стіни прикрасіть не лише святими образами,

але нехай у жадній хаті не забракне образів-портретів наших визначних людей, що трудилися для загального добра. Хата наша повинна бути гарна не тільки в середині, але і зверху. Нехай біленькі, чисті хати українських сіл пишаться на нашій землі. Подвір'я чисто позамітане й коло вікон квіти, скажуть, що на тій землі живе культурний нарід, нарід такий, що розуміє і любить красу.

А тепер питаю: як повинна українка на селі вбратися? Є одна тільки відповідь: так, як вбиралися в нашому селі дівчата давніми літами. З гордістю нехай кожна з вас вбере свій прекрасний народній одяг. Викидайте геть із своїх сіл міську моду. Не вбирайте на себе поганого модного дрантя, бо ним закриваєте свій зверхній вигляд українського походження. А чейже нам нема чого стидатися, як хто пізнає по нашому вбранні, що ми українки. Не годіться на модні шлюбні вельони, на весіллі ви теж українки. Як лише маєте змогу, шийте ношу свою з власних таки домашніх ткацьких виробів. Не будете тоді купувати й витрачувати тяжко запрацьовані гроші на нетривкі, лихі міські матерії.

До вас українські дівчата належить обов'язок зберегати наші давні, гарні звичаї. Не лінуйтеся піти на Великдень під церкву завести гагілку, зимою заспівати щедрівок. А, як прийдуть весілля, музики, гуляйте тільки свої танці такі, як гуляли у вас давно. Хочете вчитися нових, то вчіться тільки наших національних танків, таких, як гуляють наші сестри на Гуцульщині, чи як колись (бо тепер певно, що не до гуляння їм голодним) наші сестри на Східній Україні, з-під Києва, чи Полтави.

А як прийдеться котрійсь із вас розвіяти тугу, чи так вам радісно на душі, що на пісню збереться, то знайте, що чи ви самі, чи цілий гурт, то з уст ваших не сміє вийти інша пісня, як своя рідна.

Селянська родина в прегарній народній ноші з Городенщини

Зайде котра з вас у місто, треба щось купити, чи продати, ви українки маєте йти до своїх крамниць. Як нема нашої і ви мусите піти до чужих, то там шануйте рідну мову, не засмічуйте її навіть одним чужим словом. Зрозуміти вас кожний зрозуміє, а рідної мови не можна стидатися.

Те все, що в горі написано, торкається вашого особистого життя. Але здається ви зрозуміли всі,

що лише в організації сила народу. Організуватися мусить і українська селянка. В усіх українських товариствах, як: Просвіта, Рідна Школа, Сільський Господар, Кооперативи, до голосу в громаді мусять прийти українські жінки. Для всіх знайдеться відповідна праця. Старші жінки будуть забирати голос навіть у громадських справах, радити над вихованням дітей, улаштовувати курси; а молодші будуть причуватися при них, доучуватися рідної історії, читати більше книжок, ходити на господарські курси, вишивок, співати в хорі, брати участь в аматорських гуртках та помагати старшим у громадській праці.

Прийдеться уладити свято чи концерт, чиї ж, як не ваші дівочі руки приберуть, упорядкують салю читальні чи кооперативи, щоби величньо та на славу вийшло свято у вашому селі? Ви молоді, в вас менше турбот на голові, ви мусите бути рухливіші від старших.

На музиці, весіллі чи в коляду, хто, як не ви маєте допомогти перевести збірку на добродійні цілі?

Не будьте пусті, не витрачайте всіх грошей на прибрання себе, бо тим не припадете більше до вподоби. Кожний розумний чоловік вас осудить.

От бачите кілька то обов'язків має українська дівчина.

Але може котра подумає, що це все обов'язує вас тільки до часу як вийдете заміж? Ні! Добрими українками ви маєте лишитися до кінця свого життя. І як заміжні жінки беріть участь у громадській праці.

Може скаже дехто, що заміжній жінці це не лицює? Смійтеся, це старий пересуд, лінивість людей, що поза печею і дітьми світа Божого не бачать.

Скажете, що мужі вас не пускають. Як не свідомі, не мудрі то певно, що боронитимуть працювати вам у товариствах. Але я вірю, що до того не дійде, бо кожна свідома українка добре собі чоловіка свідомого, чесного українця, хочби і біднішого, а не дурного, або чужинця, хочби з якими моргами.

Ви українські дівчата мусите добре вчитися і знати, як виглядає життя. Бо на вас спаде великий обов'язок: Ви будете колись виховувати своїх дітей, доучувати їх того, чого школа їх не навчить. А щоб вам це вдалося, мусите самі бути свідомі та зорганізовані.

ЮНАКИ Й ЮНАЧКИ!

Кожна хата мусить бути

заасекурована від огню!

Спитайте батька, де заасекурована ваша хата. Пригадайте батькові, щоби ту частину, яку закон дозволяє забезпечувати де хто хоче, забезпечив в одиницях українським асекураційним товаристві

„ДНІСТЕР“

у Львові, вул. Руська ч. 20.

ХІ. ПРО БУДНІ НА СЕЛІ.

Вам певно на згадку про сільські будні приходить на думку тяжка, безрадісна й нецікава праця. От треба піти в поле, чи худобу вигнати, чи й так, як роботи нема, по хаті та по селі покрутитися, під плотами постояти. А ще, як прийдуть в осені чи під весну слітні дні, або в зимі довгі вечорі, то справді світ зовсім невеселий та скучний стає.

А так не мусить і не повинно бути, тай не буде, як будете жити не з дня на день, але згідно з наперед уложеним пляном-розподілом часу праці й зайнять.

Такий п л я н обдумайте собі двояко: поперше загально в важніших справах, бодай на яких 10 літ, як уже не на ціле життя,

подруге: докладно і подрібно на кожний черговий день і тиждень.

В тім загальнім пляні на довші літа намітіть собі ось такі справи:

1) Як доповните свою освіту? Ви бачите, скільки то можна навчитися цікавих і пожиточних річей про цілий світ, про рідний нарід та про господарство. Отже поки час, беріться до цього, бо старим уже буде пізно.

2) Чим будете в життю? Чи останетеся на батьківському господарстві, чи може підете до інших фахів, як на купців, промисловців,

ремісників, чи умових працівників - інтелігентів. Добре собі то розважте, а як побачите, що годі вам буде з рілі вижити, то не бійтеся іншого хліба шукати і вже з малку до того готовіться!

3) Застановіться теж, як будете працювати для свого Народу, до яких Товариств і Установ вступите, де головню ваші здібності виявите, чи в Просвіті, чи в Кооперації, чи в Сільськім Господарі, чи в спортових товариствах, чи може в політичних? Добре подумайте, до чого маєте охоту і здібність і до того з надумою беріться.

4) Ще подумайте, як то стати сильними, здоровими і гарними тілом, бо поки ви молоді, можете ще своє тіло зміцнити і розвинути, як будете жити здорово і вправляти спорти.

5) Крім цього кожний чоловік повинен ще мати якесь благородне замилювання до чогось гарно: хто любить спів і музику нехай співає в хорі, грає в оркестрі, чи на яким інструменті; хто любить танки і вміє гарно говорити і представляти, нехай грає в аматорськім гуртку. Дівчата повинні знову ж це своє замилювання до мистецтва виявляти в гарних вишивках, писанках, поясах чи ткацьких виробах, хлопці в різьбарстві і столярстві. Кожне таке замилювання плекайте і продумайте собі наперед як його розвинете, щоб воно стало вам приємністю і розрадою в життю, а для народньої культури було цінним вкладом.

Як ви вже цей загальний плян на довший час собі уложили, то беріться упорядкувати собі ваші щоденні заняття, так, аби ви з кожним днем зближалися до наміченої в загальнім пляні цілі. Той

щоденний плян праці інший буде в зимі, на весну та в літі, залежно від ваших господарських занять.

В кожному разі повинні ви все так рано встати, аби був час перед відходом до праці помолитися, повправляти хвилину руханку, вмитися чи й скупатись у літі. Ідучи в поле чи на пасовище не забудьте взяти з собою книжку чи часопис і в вільних хвилях читати. Працю старайтеся якнайскоріше виконати, щоб решту часу віддати іншим заняттям. Вечером по праці вмийтеся, передягніться в іншу одягу і йдіть до читальні чи до іншої освітньої та громадянської праці, беріть участь у сходинах та курсах, або в дома займіться чимось пожиточним і цікавим.

Кожний із вас повинен мати завжди при собі олівець і календарик-записник, щоб все собі в нім записати для пам'яті: свої пляни, цікаві думки чи помічення. Теж записуйте в нім час сходин і засідань товариств.

Дуже багато вільного часу мають пастухи на пасовищах та полонинах. Вони повинні там читати книжки, вправляти гуртом спортові гри, сходитися разом на дружні балачки і на них читати спільно і обговорювати цікаві книжки та справи. Пастухи нехай не чекають, щоб ними хто зайнявся, нехай самі гуртуються і дбають про освіту і спорт, так, як кажемо в цій книжечці.

Богато таких днів у році, що в них не маєте власної роботи. Їх не марнуйте, а займіться тоді працею корисною для загалу. А нагод до такої праці дуже багато в кожному селі.

Ось погляньте чи коло ваших народніх домів,

читалень, кооператив не треба чого направити, чи не треба їх може ще й докінчити будувати, відновити, упорядкувати? Довкруги них повинні бути гарні площі і квітники, аби вони були прикрасою і гордістю села. Отже ви самі беріться там до праці, не ждять на старших; зараз по весні зрівняйте, а як треба то підсиште, площу, загородіть її гарним плотом, визначіть місце під спортове грище, а решту засадіть квітниками та деревами. Перед Зеленими Святами оправте Могили і прикрасіть вінцями й квітами.

По жнивах відновіть кімнати і салі зі середини, направте печі і забезпечіть кімнати перед холодом. Вкінці прикрасіть гарно сальо й всі кімнати, упорядкуйте бібліотеку і читальню часописів, аби вони не нищилися і не пропадали. Довгі зимові вечори надаються найкраще для того, щоб неписьменних вчити писати й читати. Треба допровадити до того, щоби по українських селах не було неписьменних.

Подбайте теж щоб у читальні справили велику ошклену шафу (таку як у музеях), і в ній зберіть взірці народньої культури вашого села: Старі вишивки, писанки, різьблені і поливані начиння, пояси, старі строї і знаряддя. Все це буде для вас взірець і приклад народньої культури.

При цій роботі для суспільности нераз вам треба буде добре намоволитися, та в вас тверді руки і ви труду не бійтеся та знайте, що добровільно працювати в гурті зі співом і сміхом, на користь своєму Народові — це велика радість і вдоволення.

ХІІ. СЛІВНИЧОК ЧУЖИХ СЛІВ.

Абсолютизм, необмежена влада монарха в державі.

Абсолютний, безумовний, необмежений.

Автономія, самоуправа.

Автор, творець якогось твору, письменник.

Агент, людина, що виконує якісь доручення.

Агітація, поширювання думки серед мас і закликування їх до чинів.

Аграрний, земельний.

Адміністрація, управа.

Академія, вища наукова установа або також торжественне свято в честь якоїсь особи чи події.

Активний, діяльний, енергійний.

Акція, діяння.

Амбіція, гонор, почуття чести.

Альманах, збірник відомостей чи творів.

Амнестія, прощення або зменшення кари.

Анархія, стан держави, коли там нема ні законів ні влади.

Анальфabet, неписьменний.

Армія, військо.

Атлет, змагун, борець.

Бібліографія, опис і спис книжок.

Біографія, опис життя.

Бісурмен, згірдлива назва Турків.

Бюджет, кошти прибутків та видатків держави, установи, організації.

Бюрократія, влада свавільних урядовців.

Економія, наука про народне господарство.

Енциклопедія, книжка у якій зібрано відомости зі всіх наук.

Диктатор, особа з необмеженою владою.

Директорія, державний уряд з кількох людей.

Дискусія, усне або письмєнне обмірковування якоїсь справи.

Ідея, думка, поняття, провідна гадка.

Ідеологія, наука про ідеї, світогляд.

Ідеал, те що існує лише в уяві, взір.

Ідеальний, подуманий, найдосконаліший.

Інтелігент, людина, що здає собі справу з того, що довкруги нього діється.

Катастрофа, нещасливий випадок.

Капітал, гроші, скарб.

Кіоск, малий будинок для торгівлі.

Клуб, місце сходин членів одної організації.

Колегія, гурт людей, що спільно кермує якоюсь працею.

Колектив, гурт осіб, що на рівних правах спільно працюють.

Кольоніст, властитель посілости в чужім краю.

Кочовик, член дикого племені без постійного осідку.

Конкуренція, суперництво.

Лекція, навчання.

Література, красне письменство.

Маса, товпа.

Мистецтво, красні штуки.

Музей, приміщення в якому зібрані збірки різних речей з науки, мистецтва чи промислу.

Націоналіст, національно свідома людина, що обстоює повні права свого народу.

Орда, назва монгольських племен під владою хана.

Політика, знання правити державою.

Плян, наперед обдуманий спосіб виконання чогось.

Револуція, нагла переміна державного устрою.

Реформа, зміна, поправа.

Реферат, виклад.

Секція, відділ якого небудь товариства.

Солідарність, взаїмна згода й допомога.

Традиція, передання, звичка з давних часів.

Філія, відділ головного товариства.

Хаос, непорядок, безладдя.

Характер, вдача людини з добрими прикметами.

ЮНАЦЬКА ПІСНЯ.

Маршем Я. Ярославський

mf

Гей ко-за-ки гей-ю-на-ки ми
 ді-ти со-у-їя і ве-с-ни ми
 ді-ти ма-те-рі при ро-ди ро-ди
 нас шу-манів селений вір-владж-но-го-го віль-них ві-на
 я-с-ні зо-рі ту-хі-бо-ди на
 я-с-ні зо-рі ту-хі-бо-ди

Гей, козаки, гей юнаки,
 Життя не жарту, не казки,
 А праця, бурі і негоди,
 Гартуймож наш юнацький дух,
 Юнацьке гасло: воля й рух,
 Ніщо нам лихо, ні пригоди!

Гей, козаки, гей юнаки,
 Народу рідного сини,
 Сини краси, сини природи,
 Не зломимо своїх присяг,
 Веде нас гордо вільний стяг
 До щастя, слави і свободи!

ЗАВВАГА: Пісню цю можна співати або на один голос, або триголосним хором. Просіть кого в вашому селі, хто знає ноти читати, аби вам її провів і співайте її гуртом.

Національний гімн	3
Вступ	5
I. Які маєте бути в життю	7
II. Про Український Нарід	
Історія України	21
Про українську землю	31
Кількість Українців, раса й культура	36
III. Короткий огляд історії світа	44
IV. Політичний і господарський лад у світі	48
Державний устрій	50
Господарський устрій	54
V. Самонавчання	
Як ділиться та над чим працює наука	59
Про природу й техніку	63
Оком на світ	69
Як перейти зі стану рільника до інших станів	70
Господарське виховання сільської молоді	72
Як і що читати	75
VI. Плекання тіла	
Як плекати здоров'я	79
Як придбати силу й зручність	82
VII. Як поводитися	87
10 веселих вказівок для українського парубка	90
VIII. Організація і праця молоді в світі	92
IX. Молодь при праці	
Перегляд товариств і установ	96
Як відбувати сходи й засідання	101
Сільська молодь та Рідна Школа	103
Секції доросту при читальнях „Просвіти“	104
Сільська молодь і кооперація	104
Сільська молодь і „Сокіл“	105
Католицька Акція Української Молоді	106
X. Як повинні працювати українські дівчата	108
XI. Про будні на селі	113
XII. Слівничок чужих слів	117
Юнацька пісня	119

Молодь йде з поступом часу!

Поступовим способом молочарської господарки є творення великих Районових Молочарень, які збільшують продукцію і рентабельність молочарні, а тимсамим і виплату за молоко.

Тому вступайте в члени Районової Молочарні, організуйте її і ведіть по вказівкам

МАСЛОСОЮЗУ

Збувайте весь набіл і купуйте потрібні машини тільки через

МАСЛОСОЮЗ

ЛЬВІВ, Б. ГЛОВАЦЬКОГО Ч. 23.

Тел. 81-04, і 43-86.

Тільки в організації наша сила

і краща майбутність!

Вже замолоду привикаймо купувати у своїх!
Хто хоче бути певний, що його праця не пропаде,
а видасть гарні плоди — хай купує все
потрібне

НАСІННЯ

лише

„НАРОДНОЇ ТОРГОВЛІ“

в її насінному Відділі у Львові,
Ринок ч. 36 та у 32-ох складах
у Львові: Ринок 36, Личаківська
155, Більчевського 3, Городецька 23,
Слодова 1 та в краю: в Станисла-
вові (2 склепи), Перемишлі, Терно-
полі, Дрогобичі, Коломиї, Стрию
(2 склепи), Снятині, Самборі (2 скле-
пи), Бородах, Сяноці, Городенці,
Борщеві, Золочеві, Збаражі, Косові,
Мостиськах, Сокалі, Турці н/Стр.

На Волині: в Луцьку (3 склепи),
Олиці та Володимирі.

Жадайте скрізь

ПАКОВАНОВОГО НАСІННЯ

лише

„НАРОДНОЇ ТОРГОВЛІ“!

Літографічні друки і кліші
давайте робити лише до
укр. Графічного заведення

„УНІЯ“ Львів, Мілковського ч. 5, тел. 92-97.

В школі і в дома пишiть лише ЧОРНИЛОМ
виробу одинокої української фабрики чорнила

„АТРА“

у Львові. Продажа в кооп. і приватних skleпах.

Домагайтеся в кооперативних і при-
ватних крамницях цукорків, чеко-
лядок і солодкого печива виробу
одинокої української фабрики
„Фортуна Нова“ у Львові :-:-:

„ДЕКОРО“ Одинока українська фабрика
картонових і паперових ви-
робів з власною друкарнею.

Львів, вул. Потоцького 58а.

Тел. 3 - 44.

Дівчино і ти молодий
козаче!

н а н
а к а и
й к и
к р о
р а
щ а
а

Правдива домішка до
кави і знаменита ци-
корія

ЛУНА

а щ а
це виріб української
кооперативної фа-
брики

„СУСПІЛЬНИЙ ПРОМИСЛ“

кооп. з відпов. уділ.

Львів-Богданівка, Церковна 2.
Тел. 42-97.

Жадайте в кожному склепі!

СІЛЬСЬКИЙ ЮНАЧЕ!

Прочитай конечно сам і другим своїм то-
варишам скажи прочитати такі книжки:

1. Блажевичева: ПУШИСТИЙ КОРОЛЬ 1·00 зл.
2. Заклинський Б.: ЕМІГРАНТ . . . 0·20 „
3. Дончак Т. КАЗКА про ЗМІЯ . . . 0·50 „
4. Курдидик А.: МАЛЕНЬКІ БОРЦІ . . . 0·20 „
5. Коковський Ф.: ЗА РІДНИЙ КРАЙ . . . 0·80 „
6. Лотоцький А.: ВІЛЬГЕЛЬМ ТЕЛЬ . . . 0·70 „
7. „ ІСТОРИЧНІ ОПОВІДАННЯ . . . 0·60 „
8. ЛОТОЦЬКИЙ Л.: СИЛА МОЛИТВИ 0·40 „
9. Погідний М.: КАЗКА про БОЯРИНА 0·50 „
10. Середа М. ПЕТРУСЬ ШКОДА . . . 0·80 „

Пиши за цими книжечками на таку адресу:

НАКЛАДНЯ МИХАЙЛА ТАРАНЬКА

Львів, вул. Зіморонча ч. 3.

На пересилку поодиноких книжечок залучати 20 сот. Уто за-
мовить всі книжечки і надішле гроші, не платять пересилки.

ЧОМУ?

Спортові Гуртки купують усе
спортове приладдя і руханкові
однострої виключно в кооперативі

„П Л А С Т“

Львів, вул. Городецька ч. 95.

Бо це одинока українська складниця!
Бо там купиш добірний товар за невеликі гроші!
Бо купуючи даєш працю українським робіт-
никам!

У В А Г А!

Це оголошення мусите уважно перечитати!

„РІДНА ШКОЛА“

що провадить виховання української молоді
мусить бути сильна! Про це мусить подбати
сама українська молодь!

Вступайте масово в члени „Рідної Школи“!

Річна вкадка тільки 1 зол.

Закладайте Кружки „Рідної Школи“!

Купуйте книжки, шкільні та канцелярійні прибори
в КНИГАРНІ „РІДНОЇ ШКОЛИ“, Львів, Сикстуська 20.
Кожний нехай закупить бібліотечку зложену
з видань „Рідної Школи“!

КРАЄВЕ ПАСІЧНИЦЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ
КООПЕРАТИВА „РІЙ“

ЛЬВІВ, ВУЛ. БЛЯХАРСЬКА 20

Купує і перепродує меди.
Доставляє всіяке пасіч-
ницьке приладдя. Виро-
бляє найновішими спосо-
бами вощину. Продає на-
сіння пасічницьких рослин.
Організує пасічників.

Карний український пасічник повинен
бути членом „РОЯ“.

Перемо білля і ми-
ємося лише милом

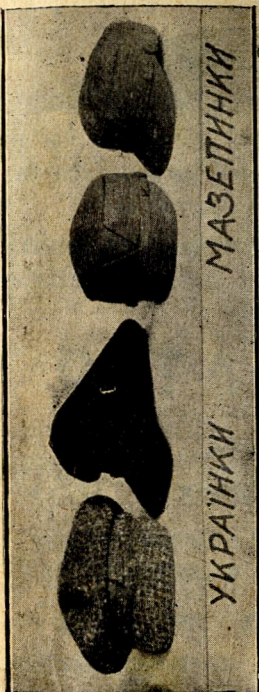
Шиємо нитками

Світимо лише
електричними
батеріями

Ц
Е
Н
Т
Р
О
С
О
Ю
З

Ц Е Н Т Р О С О Ю З У

ШАПКИ

українки, мазепинки
і лещетарки виконує

ШАПКАРНЯ

Українських

Інвалідів

Замовлення виконується до 15 днів. — Шапки висилається за післяплатою. ≡ Дай працю і заробіток тим, що в боротьбі за волю України проляли кров і стали каліками! Не купуй тендітних шапок по ярмарках, бо **найдешевше і з найкращого матеріалу зробить тобі шапку**

ШАПКАРНЯ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ

Львів, вулиця Потоцького ч. 48.

Увага! Цінник і прібки матеріалів висилається безплатно! — При замовленнях понад 10 штук одержите 5 процент опусту.

Нема більшого нещастя для дітей, якщо вони після смерти родичів залишаться без засобів до життя.

Але в тій важкій хвилині приходить сиротам з поміччю і забезпечує їхню будуччину

КАРПАТІЯ

ТОВАРИСТВО ВЗАЇМНИХ ОБЕЗПЕЧЕНЬ
НА ЖИТТЯ

у Львові, Ринок ч. 38.

якщо родичі обезпечили
своє життя в користь ді-
тей у тому товаристві.

**Пишіть негайно на вищепода-
ну адресу й жадайте інфор-
мацій.**

Всі Українці чистять
чоботи і черевики
тільки

ПАСТОЮ

„ЕЛЕГАНТ“

бо вона є наліпша і її виробляє українська фабрика й українські робітники. ■ Домогайтесь в кожному склепі пасти „Елегант“.

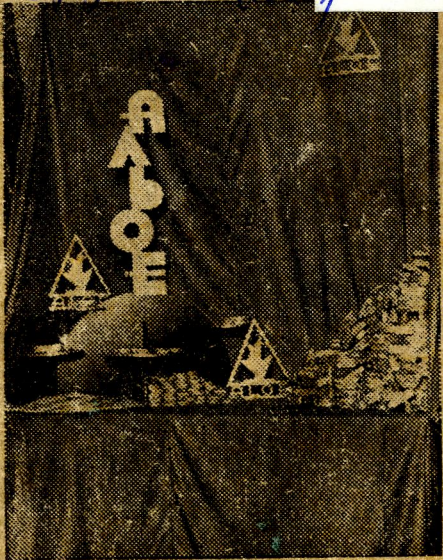
■
Якщо в якому склепі пасти „Елегант“ нема, то скажіть склепареві, щоб сейчас її спровадив, бо інакше ви нічого не будете в нього купувати.

(Зр. 50к.)

Зр. 40 60к. (1986)

РЛ

4011 у

Кіоск фабрики "Альое" на виставці Центросоюзу у Львові
нагороджений першою нагородою.

Кожна культурна людина чистить щоденно зуби. Вживайте лише пасти або порошку до зубів нашої фабрики

АЛЬОЕ у Львові

Можна набути в усіх кооперативах.

рл4011

Молоде село:
Підручник для
сільської молоді

